

BRUKERMANUAL FOR KARTLEGGING AV FERDIGHETER I KOMMUNIKASJON OG INTERAKSJON

A USER'S GUIDE TO THE ASSESSMENT OF COMMUNICATION AND
INTERACTION SKILLS (ACIS)

Kirsty Forsyth

i samarbeid med M. Salamy, S. Simon, og G. Kielhofner

Norsk oversettelse og bearbeiding ved

Brian Ellingham, Ratna A. Hussain og Tore Bonsaksen

CC-BY-SA Høgskolen i Oslo og Akershus

HiOA Tema 2014 nr 6

ISSN 1893-0425

ISBN 978-82-93208-78-5

Opplag trykkes etter behov, aldri utsolgt

HiOA,
Læringscenter og bibliotek,
Skriftserien
St. Olavs plass 4,
0130 Oslo,
Telefon (47) 64 84 90 00

Postadresse:
Postboks 4, St. Olavs plass
0130 Oslo

Adresse hjemmeside: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Nettbokhandel>
For elektronisk bestilling klikk Bestille bøker

Trykket hos Allkopi
Trykket på Multilaser 80 g hvit

FOREWORD

The Assessment of Communication and Interactional Skills was developed because occupational therapists internationally were asking for a quick, practical assessment that could be used within everyday settings. The intent was to capture the kinds of “skill” observations that occupational therapists were completing in practice and structure these observations so that they could be completed in a *consistent* way across therapists, departments, and countries. The ACIS originated within psychiatric practice, however, has since been used extensively within physical disability practice.

The ACIS can be used when a client appears to have difficulty in communication and interaction or when the client reports such difficulty. This ACIS manual has been designed to guide the therapist in using the ACIS consistently. You will find specific criteria for applying the rating to each item, supported by examples. The therapist begins by interviewing the client (or a significant other) to find out what types of contexts would be appropriate and meaningful for observing the client. To administer the ACIS, the occupational therapist observes clients' communication and social interaction while they engage with others as part of completing an occupation. Following the use of the ACIS, you will have a wealth of information about the client's communication and interaction skills. This can support more targeted intervention planning to improve these skills.

The ACIS has been studied and has been shown to be a reliable and valid measure of Communication and Interactional Skills. Research to date has focused on adolescents and adults, but the scale appears to be appropriate for children who are at the age when the full range of basic communication and interaction skills are ordinarily developed (i.e., older than 3–4 years). The ACIS can also be effectively used to generate a profile of strengths and weaknesses and qualitative details about any client's problems. This profile is an important source of information for deciding what skills to target for change. In addition, the qualitative information gained in the course of administering the ACIS is often helpful for understanding why a particular client is having difficulty with some communication/interaction skills. The ACIS can also be used to identify social environments that have the most positive impact on the client's communication and interaction. The more supportive contexts will produce higher scores.

The ACIS is now being used extensively across countries. There are many formal translations now available, including Danish, Dutch, Finnish, French, German, Icelandic, Japanese, Korean, Lithuanian, Portuguese, Spanish and Swedish to name but a few. It is very exciting that we now have this translated version in Norwegian. You are joining a very active ACIS community who are delighted that you are using the ACIS within your practice.

Our thanks go to the translation team of Brian Ellingham, Ratna A. Hussain and Tore Bonsaksen. We appreciate their commitment to this translation and to the use of the ACIS within Norway.

We hope you find the ACIS useful in supporting your practice,

Professor Kirsty Forsyth

INNHold

INNLEDNING	4
TEORETISK BAKGRUNN FOR ASSESSMENT OF COMMUNICATION AND INTERACTION SKILLS	5
Ferdigheter i kommunikasjon og interaksjon	5
Kultur	5
Miljøets innvirkning på kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter	6
Sosiale grupper	6
Aktivitetsformer	7
Å ta kultur, sosiale grupper og aktivitetsformer i betraktning når en bruker ACIS	8
Undersystemenes innvirkning på kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter	8
Vilje	8
Vane	9
Vanekartet	9
Aktivitetsutføring	10
ASSESSMENT OF COMMUNICATION AND INTERACTION SKILLS (ACIS)	11
Hensikten med ACIS	11
En taksonomi for kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter	11
Bruk av kroppen	11
Informasjonsutveksling	12
Relasjoner	12
Utfall av kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter	13
Når og med hvem bruker man ACIS?	13
ADMINISTRASJON	15
Forslag til aktiviteter	15
Type interaksjon	15
Setting	15
Tabell 1: Observasjonssituasjoner	16
Valg av aktiviteter	17
Tidsrammer	17
Terapeut/klient-interaksjon under observasjonen	17
Avslutte observasjonen	17
Skåringsprosessen	17
Skåring	19
ACIS skåringsskala	20
UTVIKLING AV ACIS	21
Måling og Raschanalyse	21
Intern validitet	22
Person-respons validitet	23

Observatør-respons validitet	23
Foreliggende studier	23
ACIS OMRÅDER OG HANDLINGER	25
Bruk av kroppen	25
Informasjonsutveksling	25
Relasjoner	25
Fysisk kontakt	26
Bruker øynene	27
Gestikulerer	28
Manøvrerer	29
Orienterer seg	30
Inntar kroppsstilling	31
Artikulerer	32
Hevder seg	33
Spør	34
Engasjerer	35
Uttrykker	36
Modulerer	37
Deler	38
Snakker	39
Opprettholder	40
Samarbeider	41
Innretter seg	42
Fokuserer	43
Relaterer	44
Respekterer	45
REFERANSELISTE	46
VEDLEGG: ACIS SKÅRINGSSKJEMA	48

INNLEDNING

Denne manualen er en norsk oversettelse av Kirsty Forsyths engelskspråklige manual for Assessment of Communication and Interaction Skills (ACIS; Forsyth, Salamy, Simon, & Kielhofner, 1998). Oversettelsen tar utgangspunkt i behovet for flere norskspråklige verktøy som kan anvendes av ergoterapeuter for å kartlegge personers utføring av aktivitet. En innføring i ACIS har i mange år vært en del av bachelorstudiet i ergoterapi ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HIOA). En uformell oversettelse har vært benyttet i ferdighetstrening, og instrumentets terminologi har vært integrert i undervisning om Ergoterapi Virksomhetsbasert Aktivitetsanalysesystem – EVA (Ellingham, Clark, Jespersen, & Annerløv, 2012; Jespersen, Clark, & Ellingham, 2014).

I 2009 gikk en gruppe, bestående av Ingunn Myraunet, Cecilia Celso, Brian Ellingham, Kjell Emil Granå og Tore Bonsaksen, inn for å prøve ut instrumentets anvendbarhet i klinisk ergoterapipraksis. Sammen med en gruppe studenter ved ergoterapeututdanningen i Oslo fant vi at ACIS kan ha noe å bidra med på en rekke områder (Bonsaksen, Myraunet, Celso, Granå, & Ellingham, 2011): Det kan styrke terapeutisk praksis ved å gi retning til utforming av aktiviteter og terapeutens rolle i disse. Det kan også bidra til å konkretisere tilbakemeldinger til klienter, og i tillegg styrke tverrfaglig samarbeid og ergoterapeuters rolle i slike team. Bruk av ACIS i forbindelse med studenters praksisperioder kan bidra til å styrke læring i praksisfellesskap med veiledere (Bonsaksen, Granå, Celso, Ellingham, & Myraunet, 2013), og prosjektarbeidet spilte en viktig rolle for utviklingen av gode og varige samarbeidsrelasjoner mellom praktiserende ergoterapeuter og medlemmer av lærerstaben ved høgskolen (Bonsaksen, Celso, Myraunet, Granå, & Ellingham, 2013). En case-studie har gitt et eksempel på hvordan verktøyet kan brukes til å forme ergoterapipraksis for personer med psykiske helseproblemer (Myraunet, Celso, Ellingham, Granå, & Bonsaksen, 2014).

Etter at dette prosjektet var fullført ønsket vi å bidra til fagfeltet med en formalisert norsk oversettelse av brukermanualen for ACIS. Prosessen ble støttet av HIOA med tid og penger, og av Ergoterapeutenes FOU-fond med penger. Det ble laget to separate oversettelser av hovedkapitlene 'Administrasjon' og 'ACIS områder og handlinger' med utgangspunkt i den originale brukermanualen (Forsyth et al., 1998). En av oversetterne hadde engelsk som morsmål (Ellingham) og den andre norsk (Bonsaksen). Oversetterne ble deretter enige om en felles versjon av oversettelsen. Denne ble oversatt tilbake til engelsk av en tredje person (Hussain) som på dette tidspunktet ikke var kjent med innholdet eller terminologien i ACIS. Alle tre samarbeidet om å vurdere tilbakeoversettelsen i lys av den engelske originalen for å sikre at meningsinnholdet i denne ble ivarettatt. De øvrige kapitlene i manualen ble oversatt av forfatterne i fellesskap. Et siste utkast ble diskutert med erfarne ergoterapeuter, og vi fant at det ikke lenger var behov for å gjøre flere endringer i oversettelsen. Rettighetene til den norske versjonen av ACIS innehas av HIOA.

Vi håper og tror at norske ergoterapeuter kan ha nytte av å bruke ACIS i arbeid med personer som har problemer i kommunikasjon og samspill med andre, og vi ser frem til å arbeide videre med dere!

En spesiell takk til: Kirsty Forsyth, Renee R. Taylor, Ingunn Myraunet, Cecilia Celso, Kjell Emil Granå, og våre studenter.

Oslo, november 2014

Brian Ellingham, Ratna A. Hussain, Tore Bonsaksen

TEORETISK BAKGRUNN FOR ASSESSMENT OF COMMUNICATION AND INTERACTION SKILLS

Ferdigheter i kommunikasjon og interaksjon

Kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter er handlinger som er rettet mot andre og/eller gjenstander eller prosesser, hvor personen selv og andre har en felles interesse. En kan, for eksempel, peke på en annen person for å indikere at det er nettopp til denne en retter forespørselen om å hjelpe til med å bære redskaper frem til et arbeidsområde. Omvendt kan en peke på en kasse for å indikere at denne gjenstanden inneholder de nødvendige redskapene. I begge tilfellene var kommunikasjons-/interaksjonsferdigheten rettet mot både en aktivitet (dvs., arbeidet som skulle gjøres) og en sosial dimensjon (dvs., å engasjere en annen i å hjelpe til, og gi tilstrekkelig informasjon for å gjøre det mulig for den andre å samarbeide).

Ergoterapeuter er opptatt av hvordan kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter brukes for å fullføre en gitt aktivitet. Akkurat slik personer bruker motoriske ferdigheter for å utføre de fleste aktiviteter, så tar de også i bruk ferdigheter for å kommunisere og samhandle effektivt med andre når de gjennomfører en aktivitet.

At kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter er en viktig del av aktivitetskompetanse understrekes ved de fleste av våre virksomheter har en sosial dimensjon. Til tross for at det finnes aktiviteter som vi rutinemessig utfører alene (f.eks., egenomsorg, hobbyaktiviteter), en stor del av våre aktiviteter gjøres typisk sammen med andre. De fleste av oss arbeider, utfører fritidsaktiviteter og instrumentelle aktiviteter (f.eks., gjøre innkjøp, gå i banken, oppsøke offentlige kontorer, bruke offentlig transport) sammen med, eller i det minste i nærvær av, andre. Effektiv utføring av disse aktivitetene betyr at vi må være i stand til å engasjere andre slik at de kan møte våre behov, hjelpe oss, gi oss informasjon og så videre. I tillegg må vi gjøre det samme i forhold til andre.

Kultur

Kultur er et allestedsnærværende aspekt av personen og av det miljøet/den konteksten hvor personen kommuniserer og samhandler, på samme måte som tyngdekraften er et allestedsnærværende aspekt ved konteksten hvor bevegelse skjer. Som en følge av dette kan vi ikke vurdere om en persons kommunikasjons- og samhandlingsatferd er effektiv uten å ta kulturelle forhold i betraktning. I tråd med Modellen for Menneskelig Aktivitet (Model of Human Occupation [MoHO], Kielhofner, 1995)¹ så er kulturen bestemmende for hva personen har internalisert (f.eks., vår vilje og vane avspeiler de kulturelle kontekstene som vi har blitt sosialisert inn i). Kulturen er også tilstede i alle de kontekstene hvor en person utfører aktivitet. Det er opplagt slik at personer er bedre rustet til å ha ferdigheter i kommunikasjon og interaksjon i

¹ Det foreligger en nyere utgave av boken (Kielhofner, 2008).

kulturelle kontekster som er tilpasset den kulturen de har internalisert. Alle som har erfart å være i en ny kultur (uavhengig om den kulturen ble erfart på et sted langt unna, eller rett utenfor ens eget nabolag) vil gjenkjenne hvor mye vanskeligere det da blir å utføre kompetent sosial atferd.

Det er viktig å anerkjenne at kultur har lokale variasjoner i sine ulike kjennetegn. Dette kan illustreres ved et eksempel fra USA hvor dette kartleggingsinstrumentet først ble utviklet. Det finnes ikke en enkelt «kultur» i USA som kan fungere som et rammeverk for å evaluere kompetanse i kommunikasjon og interaksjon. Snarere er det viktige forskjeller, slik som de mellom urban og landlig kultur. I de fleste urbane kontekster vil personer som utfører aktiviteten «gjøre innkjøp» forvente at betjeningen responderer effektivt slik at de selv kan fortsette med sine gjøremål. I landlige kontekster vil kunder (som ofte kjenner den aktuelle ekspeditøren) forvente mer varme og hjertelighet og vil være innstilte på at samhandlingen også omfatter utveksling av hilsener og sladder.

Verken urbane eller landlige særtrekk kan imidlertid fullt ut forklare hva vi mener med den lokale dimensjonen ved kultur. For eksempel vil det innenfor et urbant miljø som Oslo være ulike «kulturer» knyttet til bedrifter, universiteter, lokalsamfunn og nabolag, hvor visse handlinger og holdninger er forventet.

Den beste definisjonen av kultur er trolig hva en gruppe mennesker, som rutinemessig samhandler med hverandre, forventer av og gjør i forhold til hverandre. Kultur har en «tatt for gitt» eller «slik er de bare» kvalitet. Viktig er det også at kultur er hva deltakere i en gitt gruppe anser for å være naturlig, og kulturen er det perspektivet som tas i bedømming av handlinger som upassende, ubetenksomme, støtende, sosialt klønede eller naive, og så videre.

Miljøets innvirkning på kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter

Kommunikativ og samhandlende atferd (interaksjon) skjer i en kontekst. I følge MoHO er den konteksten det fysiske og det sosiale miljøet (Kielhofner, 1995). Det fysiske miljøet omfatter gjenstander som anvendes og steder hvor aktivitet finner sted. Den sosiale dimensjonen av miljøet omfatter sosiale grupper og aktivitetsformer. Med tanke på formålet med ACIS vil vår vekt bli lagt på det sosiale miljøet (dvs., de aktivitetsformene og de sosiale gruppene hvor personen kommuniserer og samhandler). Gjenstander og steder kan hovedsakelig betraktes som bakgrunns-elementer ved kommunikasjon og interaksjon. Dette er ikke å si at de måtene vi bruker steder og gjenstander på er irrelevante for kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter. Enkelte av våre vurderinger vil nettopp ta i betraktning hvordan personen deler gjenstander og rom med andre. Likevel er det sosiale grupper og aktivitetsformer som står i forgrunnen i våre betraktninger

Sosiale grupper

Grupper gir rom for og et trykk mot aktivitet på to måter. For det første gir de aktivitetsroller til personer som er med i gruppen. For det andre skaper de en

aktivitetskontekst, eller et sosialt rom, hvor disse rollene spilles ut i tråd med gruppens stemning, normer og klima. Slik tillater og definerer de sosiale gruppene hvilke typer av aktivitetsatferd som gruppens medlemmer kan eller skal utføre.

For å forstå hvordan grupper virker inn på aktivitetsatferd er det først viktig å erkjenne at «grupper er virkelige og har en viktig innflytelse som ikke alene kan bli forstått med basis i de individuelle medlemmene» (Knowles, 1982; s.19). Denne innflytelsen er en funksjon av gruppedynamikken som utvikler seg i gruppen som en helhet. Siden hver gruppe har sin egen dynamiske utvikling kan gruppen betraktes som å skape et **sosialt rom**, som gruppens medlemmer virker innenfor (Knowles, 1982). Gruppens sosiale rom har grenser, et klima, en gjenkjennbar struktur, og andre egenskaper som gir et trykk mot og muligheter for aktivitet.

Aktivitetsformer

Aktivitetsformer er blitt definert som «den tilgrunnliggende strukturen som utløser, gir retning til, eller strukturerer senere menneskelig aktivitetsutføring» (Nelson, 1988; s. 633). Kielhofner (1995) foreslår en definisjon som vektlegger de sosiale konvensjonene som aktivitetsformen springer ut fra, og tar ikke i betraktning de gjenstander eller de faktiske omstendighetene som hører til en gitt utføring av aktiviteten. Det vil si, aktivitetsformen er en **måte å gjøre noe** på som er generert fra og lagret i det kulturelle fellesskapet. Den kan bli overført til nye medlemmer, den har et gitt navn, og den blir med letthet gjenkjent av medlemmene i kulturen som noe man gjør; f.eks. å lage et måltid, spille bingo, stelle i hagen, sykle, eller klippe plenen.

Aktivitetsformer er regelbundne i betydningen at det finnes, i form av en kulturell konvensjon, en typisk eller riktig måte å utføre dem på. Kulturen gir reglene til en aktivitetsform ved å spesifisere prosedyrer, utfall, og standarder for utføring. Disse reglene vil alltid være et spørsmål om konvensjon. I sin alminnelighet vil aktivitetsformer som utføres sammen med eller i nærvær av andre være mer regelbundne.

Mange aktivitetsformer er så sedvanepreget at reglene for dem ikke blir åpenbare før de brytes. Vanligvis tenker en ikke på en samtale som en regelbundet aktivitetsform. Like fullt gjenkjenner vi alle når personer bryter de tatt-for-gitte konvensjonene som ligger til grunn for hvordan man engasjerer seg i en samtale. Avhengig av kulturen og hvem deltakerne er, kan disse konvensjonene inkludere det å få øyekontakt, å snakke etter tur, å holde seg til et passende tema og så videre. Om en ikke følger disse reglene kan det gjøre andre urolige og avbryte en samtale. De fleste spill har klare regler som må bli fulgt av spillerne. Spilleren som ikke vil spille etter reglene ødelegger spillet. Derfor har også tilsynelatende enkle og vanlige aktivitetsformer sosiale regler som man forventes å følge.

Aktivitetsformer kan også variere med tanke på deres vanlige grad av alvor eller lekenhet. På dette området gir de et trykk mot den innstillingen en person bør ha når han utfører dem. Hvor alvorlig en aktivitetsform bør tas kan avspeiles i konteksten hvor den blir utført, men også i konsekvensene som avhenger av god eller riktig

aktivitetsutføring. Dersom en aktivitetsform hører sammen med arbeid er den trolig mer alvorspreget; dersom den gjøres i fritiden kan den være mer lekbetont. Hver aktivitetsform som utføres i nærvær av andre har derfor visse egenskaper som innvirker på sosial atferd. Det finnes gitte forventninger om hva som skjer og om hva slags sosial samhandling som kreves. Når en lager et måltid med andre kreves det visse handlinger og en viss kommunikasjon, f.eks. en må avgjøre hva som skal lages, hvem som skal utføre hvilke oppgaver, og hvordan redskaper og informasjon skal deles.

Å ta kultur, sosiale grupper og aktivitetsformer i betraktning når en bruker ACIS

Når ACIS brukes for å observere personer må både de aktivitetsformer som brukes og den sosiale gruppen som personen deltar i tas i betraktning. Observatøren må også være oppmerksom på de kulturelle aspektene som gjelder for både aktivitetsformen og den sosiale gruppen. Disse kontekstuelle elementene har betydning, ikke bare som kriterier for å bestemme hva som er passende eller kompetent kommunikasjon og interaksjon, men også som rammebetingelser for kompetent kommunikasjon og interaksjon.

Undersystemenes innvirkning på kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter

Kapasitet for utføring, påvirket av vilje og vane, utgjør basisen for utføring av aktivitet i sosiale kontekster.

Vilje

Vilje påvirker hvilke aktiviteter og sosiale grupper vi vil gå inn i og delta i. Det påvirker også hva vi forventer, hvordan vi opplever atferd og hvordan vi tolker det som har skjedd. For eksempel, dersom ens mestringsopplevelse er slik at en er engstelig for om en er i stand til å samhandle på en kompetent måte med andre, så kan angsten ha en ødeleggende innvirkning på ens evne til å kommunisere og samhandle. Dersom ens verdier står i motsetning til den atferden som en sosial partner viser kan en føle spenning eller avsky i situasjonen, og disse følelsene kan innvirke på utføringen. Omvendt vil kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter bli styrket når en utfører aktivitet med positiv vilje – det vil si, når utføringen oppleves som interessant; utfordrende, men innenfor rammen av ens kapasitet; og som meningsfull i eget liv og i det sosiale miljøet. På grunn av dette bør terapeuter være bevisst viljemessig innvirkning på to måter. For det første, siden vilje innvirker på utføring bør terapeuter velge å observere i situasjoner hvor personen ønsker og/eller trenger å delta for å realisere sine aktivitetsvalg. Dette legger til grunn at vi deltar i en rekke sosiale grupper. Noen av disse søker vi oss frivillig inn i; andre grupper har vi behov for å delta i. Dette betyr at terapeuten bør være oppmerksom på om konteksten er uten relevans for personens liv, og slike aktiviteter bør unngås når en bruker ACIS. I tillegg bør terapeuten vurdere hvordan vilje influerer på følelsestilstanden, og som en følge

av dette på kommunikasjons- og interaksjons ferdigheter. I noen tilfeller vil terapeuter observere personer som viser lavt nivå av kommunikasjons- og interaksjons ferdigheter i aktiviteter fordi de er engstelige, opprørte over andre handlinger som sto i motsetning til deres vilje, eller fordi de ikke er interesserte i den aktuelle aktiviteten. Kunnskap om at slike viljefaktorer (og ikke underliggende kapasitet) bidro til svake kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter er viktig i fortolkningen av data fra ACIS og i utviklingen av mål for behandling.

Vane

Vaner avspeiler det som er vanlig (eller normene) i samfunnet. De tillater oss å forme kommunikasjon og interaksjonsatferd som fungerer i en spesifikk sosiokulturell kontekst. Roller konstituerer mye av repertoaret for automatisk fortolkning av og sammenstilling av atferder som utgjør kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter.

Vanekartet

Erfaring i omgivelsene genererer et sett av internaliserte regler som fungerer som et kart, og det er ved bruk av dette kartet at vi erkjenner den ytre verden. Når vi intuitivt vet hvordan vi skal besvare telefonen på jobben; hvordan vi skal ta imot en kunde; eller hvordan vi skal velge lagkamerater i en improvisert lek, så er det fordi vi har et internalisert kart som gjør at vi kan plassere oss selv inn i den ytre verden. Det gjør at vi kan orientere oss, plasserer oss inn i de pågående hendelser, og tillater oss å forme atferden vår mot hva som kommer etterpå.

Når vi er i omstendigheter hvor vi har et vanekart, så har disse erfaringene den egenskap at de er gjenkjennbare for oss og vi er fortrolige med dem. Så lenge vi erfarer verden som kjent vil faktisk vaner operere automatisk og uten krav om oppmerksomhet. Det er det fremmede (dvs., det som vi ikke har et internalisert kart for) som trekker oss ut av vår vante måte å gjøre ting på. Vanekartet gir oss et rammeverk for å oppfatte eller «lese» både miljøet og hendelsene som utspiller seg, og for å forme atferd slik at en oppnår hensikten med vanehandlingen.

Personer vet hvordan de skal forme en passende rolleatferd på grunn av sitt internaliserte rolleskript (Miller, 1983). Dette indre rolleskriptet er «et sett skjema som organiserer hvordan personen oppfatter, kommuniserer, bedømmer, og handler i forhold til andre» (Miller, 1983; s. 319). Rolleskript tillater personer å gi mening til begivenheter, da skriptet gir forventning om hva slags interaksjon eller handlinger som vil foregå (Mancuso & Sarbin, 1983).

I interaksjon vil rolleskript gi anledning til å oppfatte at en bestemt type sosial hendelse er i ferd med å finne sted; at hendelsen sannsynligvis har et bestemt forløp og utfall; og at en bør oppføre seg på en bestemt måte mens dette pågår. Rolleskript gir anledning til en intuitiv oppfattelse av situasjoner og til automatisk sammensetting av atferd. Enda viktigere er det at vi vanligvis utfører en rekke rolle-relaterte interaksjoner eller handlinger uten refleksjon, men likevel med påfallende høy grad

av konsistens. Siden roller er forhandlet frem i interaksjon vil andres forventninger og atferd kombineres med rolleskriptet for å styre atferd. Det er også viktig å huske at rolleatferd representerer en generalisert måte å opptre på, på samme måte som ved vaneatferd. Den faktiske atferden, som utgjør ethvert tilfelle av rolleatferd, er for avhengig av omstendighetene til å kunne spesifiseres på forhånd. Uansett; på grunn av rolleskriptene vi har, så vet vi hvordan vi skal oppføre oss. I tillegg krever og forventer rolleskriptene kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter.

Aktivitet utføring

Alle disse symbolske elementene har sin basis i menneskekroppen. Kommunikasjon og interaksjon krever at vi bruker kroppen vår, spesielt det respiratoriske systemet og muskel-skjelettsystemet. Naturligvis vil de kognitive og perseptuelle prosessene, som støtter opp om kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter, gjøre bruk av nervesystemet og taktile, visuelle og auditive organer. I kommunikasjon og interaksjon vil personer gjøre bruk av sine mentale prosesser mens de fysisk produserer de lydene og bevegelsene som konstituerer språk og presentasjonen av seg selv til andre. Produksjonen av språk for å sende informasjon, samt presentasjonen av det fysiske selvet, er fundamentale for menneskelige relasjoner.

Til slutt, ifølge prinsipper for systemer, oppfatter vi det slik at det menneskelige systemet sørger for noen av de nødvendige komponentene for sammensatt atferd. Imidlertid, i faktisk utføring av aktivitet vil oppgaven som utfolder seg være en dynamisk prosess, og miljømessige forhold vil samspille med det menneskelige systemet i sammenstillingen av atferd. Det menneskelige systemet, aktiviteten, og omgivelsene vil sammen utgjøre komplekse relasjoner, og den faktiske utføringen av aktivitet vil oppstå innenfor disse relasjonene. Avgrensede elementer av atferd kalles ferdigheter. Ferdigheter i utføring av aktivitet er observerbare elementer av handling som har en implisitt funksjonell hensikt. Ferdighet er relatert til den underliggende kapasiteten i den betydning at vi kan fremkalle og bruke disse kapasitetene når vi utfører aktivitet. Imidlertid er ferdigheter dynamisk satt sammen og kommer til uttrykk i faktisk aktivitetsutføring.

ASSESSMENT OF COMMUNICATION AND INTERACTION SKILLS (ACIS)

Hensikten med ACIS

ACIS er et observasjonsbasert vurderingsredskap som samler data om ferdighetene en person viser i kommunikasjon og interaksjon i aktiviteter med andre. ACIS samler data om ferdigheter slik de fremstår under utføring av en aktivitetsform og/eller innen en sosial gruppe som personen er en del av.

Vurderingsredskapet er satt sammen av atferd eller handlings-”verb” som representerer ferdigheter i utføring. Vurderingspunkter omfatter tre kommunikasjons- og interaksjonsområder; bruk av kroppen, informasjonsutveksling, og relasjoner. Hver enkelt ferdighet skåres på en 4 punkts skala fra kompetent (4) til manglende ferdighet i utførelse (1). Terapeuten bruker ACIS for å vurdere en person på hver enkelt av kommunikasjons- og interaksjonsferdighetene etter å ha observert personens deltakelse i en relevant og meningsfull sosial situasjon.

ACIS avklarer ikke underliggende årsak til observasjoner av manglende kommunikasjons- og interaksjonsferdighet; redskapet registrerer kun om ferdigheten er tilstede og hvordan den påvirker den pågående sosiale samhandlingen. Dermed, for eksempel, ACIS ferdigheten ”artikulerer” innretter observatøren til å ta stilling til om personen snakker slik at han kan lett høres og blir forstått av andre og hvordan dette virker inn på den pågående sosiale samhandlingen. Hvis et problem med artikulering blir registrert kan terapeuten gå videre med å avdekke eller notere mulige årsaker til problemet. Det kan for eksempel være på grunn av personens dialekt, et motorisk problem, eller det kan være at personen mumler når han/hun er nedstemt.

En taksonomi for kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter

ACIS deler kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter inn i tre områder: bruk av kroppen, informasjonsutveksling og relasjoner. Vi må håndtere de fysiske, informasjonsmessige og relasjonelle elementene når vi engasjerer oss sammen med andre i aktiviteter. Disse områdene omtales nedenfor.

Bruk av kroppen

Vi er fysiske vesener. Det er gjennom kroppen vi fremstiller oss til andre. Kroppen er det eneste aspektet ved oss selv som er synlig for andre og det er gjennom kroppen at vi håndterer all interaksjon med andre, også indirekte slik som å snakke i telefon eller skrive et brev. Kroppen er alltid instrumentet for kommunikasjon og interaksjon.

Når vi samhandler med andre kan vi berøre dem, komme nærmere, og forlate dem. Vi kan gi ulike tegn og signaler (bevisst og ubevisst) gjennom vår fysiske kropp. Om

vi stiller oss ansikt til ansikt, ser på andre, står nær andre, og hvordan vi posisjonerer oss, beveger oss og bruker signaler og ansiktsuttrykk, har en viktig innvirkning på hvordan andre forstår oss, hva vi mener og har til hensikt. Denne fysiske atferden kan påvirke hvor godt vi arbeider og leker sammen. Slik atferd bestemmer hvordan vi lykkes i komplementære roller og i å fullføre oppgaver sammen med andre. Kort sagt, vi bruker aktivt våre fysiske kropp i relasjon til andre. Hvordan vi bruker kroppen til å kommunisere og samhandle under utføring av aktivitetsformer kan ha stor betydning for om vi lykkes eller ikke når vi samhandler med andre.

Informasjonsutveksling

Vi er symbolbrukende vesener som utveksler informasjon ved bruk av språk. For å gi og få nødvendig informasjon for å gjennomføre aktivitetsformer må vi lage lyder som kan høres (eller tegn som kan ses, gjenkjennes og tolkes). Vi må formidle sammenhengende ideer og tanker, vi må være i stand til å knytte det vi sier til det andre sier og gjør, og vi må være i stand til å tilegne oss og gi informasjon som er relevant for aktiviteter vi er engasjerte i. Derfor er kompetent utveksling av informasjon et viktig ferdighetsområde for aktivitetsatferd.

Relasjoner

Vi er affektive og sosiale vesener som kan oppleve en tilknytning til våre medmennesker (eller fremmedgjøring fra dem) og kan lett reagere emosjonelt på hvordan vi tror andre oppfatter oss, behandler oss, og har omsorg for oss. Vi eksisterer innenfor en kultur hvor vi forventer og krever bestemte former for oppførsel og oppfatter andre former for atferd som støtende eller uakseptabel. Kultur som er rammen for all kommunikasjon og interaksjon, er bygget på mening. Den emosjonelle og affektive tonen, som bevisst eller ubevisst representeres gjennom våre handlinger og de følelsesmessige reaksjoner vi har i forhold til andre, er fundamentet som all sosial handling bygger på. For å være i stand til effektivt å gjennomføre aktiviteter som involverer andre mennesker må vi derfor ha evne til å oppføre oss på en måte som støtter opp under andres (positive) følelser for oss og for oppgaven. Å gjøre dette krever at vi er bevisst kulturelle meninger som knyttes til den pågående sosiale handlingen og kan forme våre handlinger i forhold til disse. Dette inkluderer evnen til å gjenkjenne og innrette seg normer for atferd, oppfylle forventninger i henhold til de rollene vi har, og gjenkjenne og handle på en passende måte i henhold til aktivitetsformen som gjennomføres sammen med eller parallelt med andre. Det betyr også å kunne "lese" andre og fortolke hva de kanskje kan tenke eller føle angående våre handlinger mot dem.

Mens den indre prosessen hvor en person oppfatter mening hos andre er usynlig for observatøren, kan vi vurdere hvor godt en person lykkes i å forme atferd, noe som antyder eller gjenspeiler personens forståelse av den sosiale konteksten. Når vi omtaler oppførsel som er omtenkfull, høflig, respektfull, støttende, omsorgsfull, eller

samarbeidende, viser vi til observerbar atferd som bygger på personens evne til å se og reagere på meningen som ligger i andres atferd.

Utfall av kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter

ACIS bygger på antagelsen at kommunikasjon og interaksjonsferdigheter i aktiviteter har to viktige utfall. Det første er at en oppnår aktivitetens mål eller hensikt. For eksempel, noen personer lager en felles måltid, arbeider sammen med et snekkerprosjekt, prøver å oppnå konsensus om hvordan en skal løse et problem, planlegger en tilstelning, eller spiller et spill sammen. Da er det viktig å bli ferdig med måltidet eller prosjektet, løse problemet, lage en plan og ha det gøy. Gjennom ulike kommunikative og interaktive handlinger kan individer arbeide sammen mot disse målene. En persons bidrag til å oppnå disse målene kan være et mål for hans eller hennes ferdighet.

Den andre dimensjonen av kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter i alle aktiviteter hvor personer arbeider eller leker sammen er den sosiale og mellommenneskelige innvirkningen av atferden. Det vil si, mens vi oppnår aktivitetens mål eller hensikt (og i en stor grad, for å oppnå disse), skulle vi også prøve å ha respekt for andre, uttrykke våre ønsker, og å opprettholde et klima for gode relasjoner (for eksempel ærlighet, rettferdighet, vennlighet og høflighet). Menneskelig samhandling er ofte preget av vansker. Misforståelser, sårede følelser osv., er ofte en del av menneskelige relasjoner, ikke bare fordi mennesker er ufullkomne i sin kommunikasjon, men også fordi kommunikasjon og interaksjon krever at mennesker møtes i et komplekst samspill av handlinger og budskap. Derfor må innvirkningen av kommunikasjons- og interaksjonsatferd på andre også være en del av en vurdering. Hvis en person er så oppgaveorientert at han eller hun fornærmer andre, hvis en person er meget kritisk til andres bidrag med henblikk på kvalitet, kan dette bidra til å oppnå aktivitetens mål men samtidig skape dårlige sosiale relasjoner underveis. Men, siden det oftere forekommer at mange aktiviteter krever samarbeid, vil atferd som fornærmer eller demotiverer andre til slutt avlede fra aktivitetens mål. Hvis det ikke er slik på kort sikt vil det sannsynligvis bli slik på lengre sikt. For eksempel, en butikkassistent som skal selge varer kan få unna raskere oppgjør med å være brysk og knapp med kunder. Men, på lang sikt vil han eller hun ikke selge flere varer fordi kundene vil velge å gå andre steder hvor de behandles på en trivelig måte. Som man ser er det sosiale utfallet uatskillelig forbundet med oppnåelse av aktivitetens mål og må dermed alltid tas i betraktning når man vurderer kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter.

Når og med hvem bruker man ACIS?

Det er mange grunner til at ergoterapeuter kan ønske å vurdere kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter. Den mest opplagte er at noen personer har spesielle vansker på dette området. ACIS er tenkt brukt til å måle konsekvensene av sykdom og funksjonsnedsettelse for kommunikasjons- og interaksjonsevner. Derfor er redskapet

ikke bundet til bestemte diagnoser. Personer med psykososial dysfunksjon (for eksempel personer med psykiatriske diagnoser og personer med utviklingshemming) har ofte vansker med å samhandle og kommunisere med andre. I tillegg kan personer med nedsatt funksjon på grunn av hjerneskade, slag, cerebral parese, demens og andre faktorer også ha vansker i dette området. Til slutt, ergoterapeuter kan ønske å vurdere kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter hos personer med fysiske funksjonsnedsettelse fordi disse kan bli spesielt avhengige av disse ferdighetene. For eksempel, personer med ryggmargskader som trenger en personlig assistent, eller som må instruere andre for å utføre personlig stell og andre aktiviteter de kan ikke utføre alene, er avhengige av sine kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter for å kunne delta effektivt i meningsfulle aktiviteter. Redskapet brukes for tiden kun for å vurdere voksne.

ADMINISTRASJON

Forslag til aktiviteter

Siden ferdigheter i kommunikasjon og interaksjon kan variere betydelig med setting og rolle er det viktig å ta i betraktning når og under hvilke omstendigheter observasjonen skal gjennomføres. Observasjonssituasjonene er beskrevet nedenfor.

Type interaksjon

1. Åpen: Personen er i en ustrukturert situasjon
2. Parallell oppgave: Personen arbeider med en individuell oppgave i nærvær av andre i samme rom eller område.
3. Samarbeid i en gruppe: Alle gruppe medlemmene arbeider sammen for å oppnå et felles mål.
4. En til en: Personen deltar i en til en interaksjon, for eksempel terapeut/klient, klient/klient, eller klient/familiemedlem.

Setting

- A. Naturlig setting: Kommunikasjonen og interaksjonen foregår i personens vante omgivelser
- B. Simulert situasjon relatert til livsrolle: Terapeuten forsøker å simulere kommunikasjons- og interaksjonssituasjoner som avspeiler personens livsroller.
- C. Ikke relatert til livsroller: Kommunikasjons- og interaksjonssituasjoner som ikke direkte er tilknyttet personens livsroller.

Tabell 1: Observasjonssituasjoner

	A) Naturlig setting eller setting som relaterer til personens mål	B) Simulert situasjon relatert til livsrolle	C) Ikke relatert til livsroller
1. Åpen	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i kaffepausen på jobben* • Deltar i et selskap hjemme 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i en kaffepause på ergoterapiavdelingen • Deltar i et selskap på ergoterapiavdelingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppholder seg i en dagligstue eller rekreasjonsrom hvor disse omgivelsene kun er en midlertidig del av livet
2. Parallell oppgave	<ul style="list-style-type: none"> • Spiser et måltid sammen med familien i vanlige omgivelser 	<ul style="list-style-type: none"> • Kontorarbeider som er klient på en ergoterapiavdeling skriver på tastatur i samme rom som en annen som sorterer papirer 	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeider med individuelle formingsaktiviteter ved siden av andre mennesker i samme område
3. Samarbeid i en gruppe	<ul style="list-style-type: none"> • Vasker en bil sammen med venner • Deltar i et arbeidslag 	<ul style="list-style-type: none"> • Matlagingsgruppe når personen ellers pleier å lage mat sammen med andre • Stressmestringsgruppe som diskuterer individuelle rolleproblemer 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i formingsgruppe** • Samhandler i et spill for voksne
4. En til en	<ul style="list-style-type: none"> • Snakker med en romkamerat eller kollega 	<ul style="list-style-type: none"> • Snakker med andre klienter eller terapeut 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i en til en-samtale om formingsprosjekt

* En kaffepause på jobben er en åpen/naturlig setting (A1). ** En formingsgruppe, hvor alle klientene arbeider mot et felles mål, er samarbeid i en gruppe/ikke relatert til livsrolle (C3).

Valg av aktiviteter

Vilje (volition) er en sentral faktor i ACIS. Kvaliteten på kommunikasjonen og interaksjonen blir forsterket dersom personen velger og er motivert for å være i situasjonen. Derfor bør terapeuten intervju klienten så snart det er klarlagt at klienten trenger vurdering. Det er viktig å forsikre seg om hvilke aktiviteter som vil være passende og meningsfulle. Vanligvis vil man velge aktiviteter som er motiverende for personen, men det finnes like fullt påkrevde former for samspill i personens livsroller som ikke er veldig motiverende, for eksempel kan personen føle seg engstelig i slike situasjoner. ACIS kan fortsatt benyttes i slike situasjoner. Det er viktig at klienten forstår hensikten med kartleggingen. **Deltakelse** i kommunikasjon og interaksjon bør fremheves som en forventning.

Tidsrammer

Total tid til administrasjon varierer mellom 20-60 minutter. Observasjonen tar mellom 15-45 minutter. Tid til skåring varierer mellom 5-20 minutter avhengig av erfaring med å bruke ACIS.

Terapeut/klient-interaksjon under observasjonen

Terapeuten kan være leder av den terapeutiske aktiviteten/deltaker eller bare observatør. Han/hun bør imidlertid kun gripe inn dersom det har vært en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i den sosiale samhandlingen. Terapeuten må være bevisst hvilke ferdighetsmangler han/hun støtter opp om/griper inn i forhold til, og skåre personen deretter.

Avslutte observasjonen

Observasjonen kan avsluttes av klienten eller av terapeuten. Dersom det er uklart om klienten har fullført oppgaven som var gitt for gruppen eller for den dyadiske interaksjonen bør terapeuten bekrefte at dette er tilfelle. Når klienten blir observert i et miljø kan terapeuten begynne og avslutte observasjonen når tilstrekkelig informasjon har blitt samlet til å kunne utføre skåringene.

Skåringsprosessen

Skåring av kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter, samtidig som man tar hensyn til aktivitetsform, den sosiale gruppen og kulturens innvirkning, fremstår som å være svært utfordrende. **Terapeuten må spørre seg: Hvordan fungerte denne atferden i denne situasjonen, gitt alle dens aktivitetsrelaterede, sosiale og kulturelle parametere?** I grunnen ville en slik vurdering være umulig å foreta dersom terapeuten **kun** støttet seg til sin profesjonelle opplæring. Uansett mengde ville teoretisk forklaring eller opplæring kan spesifisere i forkant alt vi burde ta i betraktning i vurdering av kompetent kommunikasjon og interaksjonsatferd i en gitt situasjon.

La oss se på noen eksempler. Vanligvis vil man være ansikt til ansikt med sin sosiale partner under interaksjonen. Imidlertid, en lærer kunne snu seg mot tavla og bort fra studentene mens han snakker om et problem på tavla. En pasient slenger en morsomhet til en medpasient over skulderen mens de arbeider med ryggen til hverandre ved arbeidsbenken på et kjøkken i det de lager et måltid. En kone snur seg vekk fra mannen sin for å understreke sitt sinne i det hun uttrykker at han har såret følelsene hennes. En samtaledeltaker snur seg bort fra en person som har snakket ustanselig for å inkludere en tredjeperson som uten hell har forsøkt å komme inn i samtalen. I hvert av eksemplene har aktøren orientert kroppen sin mot en annen, mot et objekt, eller bort fra en annen med en spesifikk hensikt med henblikk på kommunikasjon eller interaksjon. I ett tilfelle har personen orientert andre mot et objekt som de skal ha som et felles fokus (tavla). I det andre tilfellet snur personen seg ikke mot den andre, men oppnår en humoristisk utveksling ved å komme med en bemerkning 'rettet mot' en annen. I det siste tilfellet understreker personen sine følelser ved ikke å gjøre det man vanligvis ville gjøre i en samtale, dvs. snu seg mot en annen.

Disse eksemplene understreker det faktum at sosial- og interaksjonsatferd er svært kompleks og kan bare forstås ved å vise til situasjonen hvor den finner sted. Du må bokstavelig talt 'være der' for å forstå hva som foregår. En annen måte å si dette på er at man må være i stand til å «lese» eller skjønne meningen i en situasjon for å kunne vurdere om en persons atferd er effektiv.

Til tross for den aktivitetsrelaterte, sosiale og kulturelle kontekstens komplekse og flytende natur, så kan de fleste mennesker lett gjenkjenne effektiv og ineffektiv kommunikasjon og interaksjon når den oppstår i en kontekst som de har et visst kjennskap til. Når vi foretar slike hverdagslige vurderinger støtter vi oss til en naturlig sosial kompetanse som vi først lærte som barn. Uten denne iboende evnen ville vi, som medlemmer av samfunnet, ikke være i stand til å fungere på en sosialt kompetent måte. Vi kunne heller ikke begynne å forstå hvorfor og hvordan klientene våre er kompetente i det de kommuniserer og samhandler.

Derfor legger vi vekt på at **ergoterapeuter må stole på sin egen sosiale kompetanse for å foreta de vurderingene som kreves i dette verktøyet.**

Observasjon og vurdering med ACIS krever at observatøren kan «lese» den sosiale situasjonen. For å «lese» den sosiale situasjonen må observatøren fra før kjenne «språket». Det vil si, all aktivitetsatferd som innebærer at personer samhandler og kommuniserer krever at observatøren forstår hva som foregår ved at han eller hun bruker sin grunnleggende forståelse av menneskelig samhandling (dvs., hans eller hennes sosiale intuisjon eller teft).

Som vi allerede har fastslått innvirker kulturen på fortolkningen av ferdigheter i kommunikasjon. Derfor må observatører stole på sine egne kulturelle skjønner når de tar i bruk retningslinjene som er gitt i denne manualen. Alle som lærer å bruke ACIS

vil lene seg til sin egen «kulturelle kompetanse» for å «lese» sosiale situasjoner. Vi kan illustrere dette med noen forhold som kom opp i revisjonen av denne manualen og ACIS-skjemaet vinteren 1995. Tre av oss diskuterte noen av punktene. En person er fra USA, en annen er fra Skottland, og den tredje er fra Japan. I det vi diskuterte ferdigheten «modulerer», som viser til tonefall og volum, pekte det skotske medlemmet av vår gruppe på at amerikanere gjerne snakker høyere enn skotter, og det amerikanske medlemmet pekte på hvor lav og myk den skotske uttalen var og at han noen ganger hadde vansker med å høre henne. Vi merket oss også at amerikanere noen ganger blir betraktet som lite hensynfulle av britiske personer fordi de synes høylytte og voldsomme. Når vi diskuterte atferden å smile merket vi oss at i Japan kan personer smile når de er skamfulle og at de gjør dette for å vise anger og at de er pinlig berørte. Vi noterte at slik atferd kan misforstås i USA. Vi noterte oss også at det å ha øyekontakt var ganske forskjellig i asiatiske og amerikanske kulturer. I Asia viser man respekt overfor overordnede ved ikke å ha direkte øyekontakt, mens slik atferd kan bli tolket som passivitet eller skyhet i USA. Til tross for slike forskjeller kan hver og en av oss enkelt gjenkjenne hva som inngår i effektiv kommunikasjons- og interaksjonsatferd i våre egne kulturelle settinger (vi ville ikke så enkelt være i stand til å gjøre det i andres kultur – hvilket peker på at observatører ikke bør skåre i situasjoner hvor de ikke har «kulturell kompetanse» for å kunne «lese» situasjonen og atferdene som inngår i den).

Skåring

Observatøren kan ta notater gjennom observasjonen. Skåringene må nedtegnes så raskt som mulig etter observasjonen. All demografisk informasjon må nedtegnes. ACIS er et observasjonsverktøy, og derfor bør man skåre det man ser og ikke trekke slutninger om hvorfor vansker kan forekomme. ACIS er også et kartleggingsverktøy som viser til gitte kriterier (criterion-referenced). Skåring bør derfor bli gitt basert på tilstedeværelsen/graden av vansker med de definerte ferdighetene. Personer skal ikke skåres med referanse til deres normative gruppe.

Observatøren bør skåre strengt. Når det er tvil mellom to skårer, tildel den laveste skåren. Baser skåren på den svakeste utførelsen som ble observert. Dersom en ferdighet **ikke var påkrevd i en situasjon** og ferdigheten **ikke var observert** bør **«ikke vurdert»** anføres på skåringsskjemaet.

Dersom en ferdighet **var påkrevd** i situasjonen, og **personen ikke viste den påkrevde ferdigheten**, bør dette **skåres i henhold til skåringsskalaen**. Fravær av ferdighet kan avspeile manglende ferdighet.

ACIS skåringsskala

4 = Ferdigheten **fremmer** den pågående sosiale samhandlingen

3 = **Usikker** ferdighet, likevel forstyrres ikke den pågående sosiale samhandlingen

2 = **Ineffektiv** ferdighet som påvirker den pågående sosiale samhandlingen

1 = **Manglende** ferdighet, som forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i den sosiale samhandlingen

UTVIKLING AV ACIS

Måling og Raschanalyse

Raschanalyse har blitt brukt for å utvikle ACIS i to av de tre fullførte studiene². Det følgende er en forklaring av Rasch-modellen slik denne angår ACIS.

Når ACIS brukes som en metode for å strukturere observasjoner av en persons kommunikasjon og interaksjonsevne fungerer instrumentet som et vurderingsverktøy (Short-DeGraff & Fisher, 1993). Når vurderingspunktene (spesifikke ferdigheter) skåres og samlet skåre er regnet ut fungerer ACIS som et mål for ferdigheter. Det vil si, summen av skårene antas å representere ulike mengder av kommunikasjon og interaksjon (Short-DeGraff & Fisher, 1993). For å være et reelt mål må ACIS gi intervalldata hvor hver person får et tallmessig uttrykk som representerer en mengde kommunikasjons- og interaksjonsevne. Imidlertid er dataene som fremskaffes kun ordinale når terapeuten bruker den 4-punkters graderingsskalaen for å skåre vurderingspunktene. Raschanalyse konverterer disse ordinale råskårene til intervalldata, slik at dataene får egenskapene til et reelt mål (Merbitz, Morris, & Grip, 1989; Wright & Linacre, 1989).

For at ACIS skal være et valid mål må de 22 vurderingspunktene representere en enkelt tankemessig forestilling om kommunikasjons- og interaksjonsevne. Denne egenskapen omtales som unidimensjonalitet. Ifølge Rasch-modellen kan forestillingen om kommunikasjon og interaksjon tenkt som en linje eller et lineært kontinuum som vurderingspunktene plasseres eller kalibreres på (Wright & Masters, 1982). For at vurderingspunktene skal være valide elementer av forestillingen om kommunikasjons- og interaksjonsevne hvert punkt må kunne plasseres eller passe på linjen. I tillegg til å passe på linjen bør vurderingspunktene kunne plasseres på ulike steder på linjen for å vise mengden kommunikasjons- og interaksjonsferdighet som punktet representerer; dette omtales som vurderingspunktets kalibrering. Vurderingspunkter på den "vanskelige" enden av kontinuumet krever at personen har en større grad av kommunikasjons- og interaksjonsevne for å oppnå en høy skåre. Vurderingspunkter på den "lettere" enden av kontinuumet krever mindre ferdighet.

Mål som fremskaffes fra observasjoner av atferd krever at man tar hensyn til observatørens egne bias. Alle observatører har noen grad av subjektivitet (Lunz & Stahl, 1993). Hensikten med å måle er å redusere, så mye som mulig, ulikhetene knyttet til hvordan ulike terapeuter skårer på grunn av subjektive forskjeller.

² Denne informasjonen er fra 1998 og derfor utdatert. Flere studier av måleegenskapene til ACIS foreligger ved ferdigstilling av denne oversettelsen, også med bruk av Raschanalyse (Forsyth, Lai, & Kielhofner, 1999; Haglund & Thorell, 2004; Hsu, Pan, & Chen, 2008; Kjellberg, Haglund, Forsyth, & Kielhofner, 2003).

Terapeuter må kunne måle kommunikasjons- og interaksjonsevne i ulike settinger. Klienter bør observeres i kontekster som er meningsfulle og relevante for deres liv. Det iboende problemet er imidlertid at sosiale situasjoner kan variere med tanke på hvor utfordrende de er for kommunikasjon og interaksjon. Hvis dette er tilfellet må konteksten vurderes nøye, og en mekanisme må være på plass for å justere personens skåre i henhold til varierende vansker med aktivitet utføring i ulike sosiale situasjoner når man måler kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter.

Det mangefasetterte Raschanalyse-programmet FACETS (Linacre, 1988) kalibrerer de 22 vurderingspunktene³ om kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter, hver sosial situasjon, hver observatør, og hver person på samme linje (log-lineær skala). Dette danner et målesystem som er i stand til å justere personskårer for forskjeller mellom observatører på grunn av observatør-bias, og samtidig for variasjon i utfordringer knyttet til ulike sosiale situasjoner.

Den mangefasetterte Rasch-modellen konstruerer et lineært kontinuum med disse egenskapene basert på følgende forventninger om hva som bør skje når en gruppe personer vurderes:

- a) en person har større sannsynlighet for å skåre høyt på et lett vurderingspunkt enn på et vanskelig punkt
- b) lette vurderingspunkter er lettere for alle enn vanskelige punkter,
- c) observatører tildeler høyere skårer for lette vurderingspunkter enn for vanskelige vurderingspunkter
- d) personer oppnår høyere skårer i mindre utfordrende sosiale situasjoner enn i mer utfordrende sosiale situasjoner
- e) Personer med bedre kommunikasjons- og interaksjonsevne oppnår høyere skårer enn personer med svakere evne

FACETS-programmet produserer statistiske mål («fit statistics») som så granskes for å bekrefte at enkeltfaktorer (vurderingspunkter, personer, observatører og sosiale situasjoner) samsvarer med forventningene beskrevet ovenfor. Hvis enkeltfaktorene ikke oppfyller forventningene om lineær innpassing sier man at de ikke passer (er «MISFIT»).

Intern validitet

Vurderingspunktens statistiske mål for lineær innpassing (mean square fit statistics) brukes for å verifisere ACIS-skalaens interne validitet. Et dårlig innpasset (misfitting) vurderingspunkt viser at responser til dette punktet er for tilfeldige eller at det er uventet høy variasjon eller inkonsistens i responser (Wright & Stone, 1979). Det vil si, det er manglende overensstemmelse mellom skåringer av vurderingspunktet og det overordnede mønsteret av responser til vurderingspunktene. Dette antyder at

³ ACIS består fra 1999 av 20 ferdigheter som vurderes.

vurderingspunktet enten ikke passer sammen med de andre punktene på samme kontinuum, eller at det er problemer med definisjonen av vurderingspunktet.

Person-respons validitet

Validiteten av hver enkelt persons skårer kan verifiseres ved å granske mønsteret av hver persons responser til vurderingspunktene. Hvis personer, uansett evne, presterer bedre på lette vurderingspunkter enn på vanskelige punkter sier man at de er innpasset til forventningene ved målingen. Dette viser hvem som har blitt eller ikke har blitt tilfredsstillende vurdert med ACIS. En person som mot forventning klarer et vanskelig vurderingspunkt eller ikke klarer et lett, og som dermed ikke er innpasset modellen («misfits»), indikerer at ACIS er ikke et valid mål for hans eller hennes evne.

Observatør-respons validitet

Det statistiske målet for lineær innpassing av observatørens («Rater fit statistics») gjør det mulig å undersøke konsistensen ved de enkelte observatørens skåring av vurderingspunkter. Observatørene er ikke innpasset (er «misfit») når de (a) sammenlignet med andre observatører gir uventet høye skårer på vanskelige vurderingspunkter eller uventet lave skårer på lette vurderingspunkter, (b) gir høye skårer til personer med lavt ferdighetsnivå og lave skårer til personer med høyt ferdighetsnivå, eller (c) ikke bruker hele skalaen slik som andre observatører bruker den (Lunz & Stahl, 1993).

Foreliggende studier

Simon (1989)

Simon (1989) utviklet den første versjonen av ACIS og undersøkte interrater reliabilitet blant tre ergoterapeuter ved å benytte Pearson korrelasjon. To ferdigheter hadde lav reliabilitet: artikulerer ($r = +.28, +.49, \text{ og } +.04$) og etterspør ($r = -.56, +.53, \text{ og } -.53$). Reliabilitetsmål kunne ikke bli beregnet for fysisk kontakt. De andre 16 ferdighetene skåret i området lavt til moderat ($r \geq +.17$ og $\leq +.76$) med tanke på stabiliteten for hver enkelt ferdighet. Fra disse funnene konkluderte Simon at det var et behov for å videreutvikle instrumentet. Hun foreslo at (a) definisjonene av ferdighetene kunne bli revidert og forbedret, (b) eksempler på atferd kunne bli klarere og gis en mer utvidet beskrivelse, (c) formatet på ACIS kunne bli reorganisert ved å gruppere ferdigheter i henhold til ferdighetsområder og (d) at skåringskriterier kunne bli reformulert slik at de forsterker ferdigheter fremfor manglende ferdigheter.

Salamy (1993)

Med utgangspunkt i Simons funn og anbefalinger ønsket Salamy (1993) å videreutvikle og validere ACIS. Basert på Simons funn og en senere analyse av hennes data gjorde Salamy følgende revisjoner: (a) tre ferdigheter fikk andre navn;

(b) 13 ferdigheter fikk forbedrede definisjoner; (c) en ferdighet ble slettet; og (d) konsoliderte, la til og kvantifiserte atferdseksempelene for hver av de 18 ferdighetene⁴. Salamys studie støttet opp om konklusjonen om at de 18 ferdighetene definerte ett enkelt begrep med en dimensjon knyttet til kommunikasjon og interaksjon. Rasch-analysen støttet opp om begrepsvaliditeten i ACIS. Derimot var skalaen for enkel for voksne personer med psykisk lidelse. Denne studien identifiserte et behov for å omgradere skåringskriteriene for å gjøre det vanskeligere å oppnå en høy skåre.

Forsyth (1996)

Store revisjoner ble utført med utgangspunkt i Salamys anbefalinger sammen med innspill fra 20 ergoterapeuter som arbeidet både akademisk og klinisk. Femti-to ergoterapeuter fra Skottland fikk opplæring i skåring med ACIS gjennom 2-dagers arbeidsseminarer. Hundre og sytten klienter og 244 fullstendige ACIS-vurderinger ble analysert med FACETS, det multifasetterte dataprogrammet (Forsyth, 1996). Resultatene viste at 19 ferdigheter samlet resulterte i et en-dimensjonalt begrep som lar seg omsette i god intern validitet. Begrepsvaliditet ble støttet av hvordan ferdighetene ble kalibrert. Gjennomsnittsverdiene indikerer at ACIS har en valid måleskala. ACIS kan skille logisk mellom personer med mange ulike nivåer av kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter. Vanskelighetsgraden ved de enkelte ferdighetene viste godt samsvar med personens ferdighetsnivå. Det var konsistens innen og mellom observatører.

⁴ Basert på senere analyser av ACIS består instrumentet nå av 20 ferdigheter.

ACIS OMRÅDER OG HANDLINGER

Bruk av kroppen

- Fysisk kontakt: Har fysisk kontakt med andre
- Bruker øynene: Bruker øynene til å kommunisere og samhandle med andre
- Gestikulerer: Bruker kroppsbevegelser til å an vise, demonstrere, eller fremheve
- Manøvrerer: Beveger kroppen i forhold til andre
- Orienterer seg: Retter kroppen i forhold til andre og/eller felles aktiviteter
- Inntar kroppsstilling: Inntar stillinger med kroppen

Informasjonsutveksling

- Artikulerer: Bruker klar og forståelig tale
- Hevder seg: Uttrykker ønsker og avslag, og etterspør på en direkte måte
- Spør: Ber om faktainformasjon eller personlig informasjon
- Engasjerer: Setter i gang interaksjon
- Uttrykker: Viser affekt/holdning
- Modulerer: Benytter volum og tonefall i talen
- Deler: Deler faktainformasjon eller personlig informasjon
- Snakker: Gjør seg forstått ved å bruke ord, fraser og setninger
- Opprettholder: Snakker passe lenge

Relasjoner

- Samarbeider: Samordner handlinger med andre i retning av et felles mål
- Innretter seg: Følger implisitte og eksplisitte sosiale normer
- Fokuserer: Retter samtale og atferd mot den pågående samhandlingen
- Relaterer: Inntar en væremåte som sikter mot å etablere god kontakt med andre
- Respekterer: Tilpasser seg andres reaksjoner og anmodninger

Fysisk kontakt

Har fysisk kontakt med andre. Impliserer at personen er bevisst hvilke signaler andre sender ut om hvor komfortable de er med å bli berørt. Inkluderer det å bli berørt/gjensidighet i berøring. Omhandler upassende og/eller mangel på fysisk kontakt. (**Merk:** Dersom tett manøvrering og dette inkluderer fysisk kontakt skåres dette også under **manøvrerer**.)

4 = bruker fysisk kontakt med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Berører eller lar være å berøre slik at det passer til konteksten og fremmer samhandling (f.eks. berører en annens arm for å få dennes oppmerksomhet, klemming blant kjente, håndtrykk i det man sier farvel)
- Skiller mellom hvem han eller hun berører og hvor ofte, slik at berøringen beholder sin mening

3 = usikker ferdighet i bruk av fysisk kontakt, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål ved hvor passende den fysiske kontakten er
- Den fysiske kontakten er muligens for langvarig eller kortvarig i denne konteksten
- Observatøren stiller spørsmål ved om personen kan skille mellom ulike typer av fysisk kontakt, og derfor ved meningen ved den observerte fysisk kontakten.

2 = ineffektiv ferdighet i fysisk kontakt, noe som virker inn på den pågående samhandlingen

- Vansker med og/eller forsinkelser i fysisk kontakt hindrer den pågående samhandlingen (f.eks. utsetter å gi et håndtrykk når dette ville vært forventet)
- Fysisk kontakt kan være passende men kan være for langvarig (f.eks. lange håndtrykk) ELLER for kortvarig eller for lite, men det forårsaker ikke sammenbrudd i den pågående samhandlingen

1 = manglende ferdighet i fysisk kontakt forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Bruker ikke/nekter å bruke fysisk kontakt der hvor dette er passende eller igangsatt av andre
- Slår ut mot andre, angriper andre eller skader seg selv.
- Forårsaker smerte hos andre, pådrar seg andres negative reaksjon (f.eks. klemmer en annens hånd svært hardt)
- Bruker fysisk kontakt som bryter med normer i konteksten (f.eks. klemmer alle i et rom hvor de er fremmede for hverandre og situasjonen er slik at folk vanligvis ikke klemmer hverandre)
- Reagerer upassende på berøring
- Berøringen er for langvarig og krever at den sosiale partneren må avbryte berøringen eller be om at den avbrytes

Bruker øynene

Bruker øynene til å kommunisere og samhandle med andre. Inkluderer øyekontakt (f.eks. å se bort eller stirre). (**Merk:** Å snu kroppen for å se på noen eller på en passende måte å snu kroppen vekk fra noen for å avbryte øyekontakt skåres også under **orienterer seg**.)

4 = bruker øynene med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Oppnår god øyekontakt ved å se på andre på en passende måte
- Opprettholder passende øyekontakt med andre så lenge samhandlingen varer

3 = usikker ferdighet i bruk av øyene, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål ved hvor passende bruken av øyne er
- Varigheten av øyekontakt er kanskje upassende

2 = ineffektiv ferdighet i å bruke øyene, noe som virker inn på den pågående samhandlingen

- Har upassende lite/sporadisk øyekontakt; kan unngå den andre personen
- Har upassende intens øyekontakt (f.eks. ingen blinking, stirring) i en kort periode
- Har øyekontakt med fremstår som uttrykksløs/fjern
- Har vansker med å opprettholde øyekontakt

1 = manglende ferdighet i bruk av øyene forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Stirrer upassende eller har intens øyekontakt (f.eks. ser stygt på) slik at andre virker ukomfortable
- Viser ingen øyekontakt i løpet av interaksjonen; kan senke hodet eller se vekk
- Viser upassende sporadisk øyekontakt som forårsaker sammenbrudd i den sosiale samhandlingen
- Krever at terapeuten eller den sosiale partneren griper inn for å refokusere/bryte klientens upassende bruk av øynene, f.eks. har et svært distraherbart blikk; ser over skulderen til den sosiale partneren

Gestikulerer

Bruker kroppsbevegelser til å an vise, demonstrere, eller fremheve. Refererer til bruk, feilbruk, eller fravær av nonverbal kommunikasjon for å presisere, legge vekt på og/eller supplere det verbale budskapet. Inkluderer håndbevegelser (f.eks. kan brukes for å indikere sted eller retning, og de kan brukes for å «peke på» eller «velge» eller vinke eller knytte neven). Kan også omfatte upassende gester, som for eksempel obscøne gester.

4 = gestikulerer med letthet og på en konsistent måte, slik at det støtter opp om den pågående sosiale samhandlingen

- Gestene støtter opp om og forsterker talen
- Mengde og variasjon passer til konteksten

3 = usikker ferdighet i å gestikulere, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål ved gestenes overensstemmelse med talen
- Observatøren stiller spørsmål ved mengden av gestikulering i den aktuelle konteksten
- Observatøren stiller spørsmål ved hvor effektiv bruken av gester er

2 = ineffektiv ferdighet i å gestikulere, noe som virker inn på den pågående samhandlingen

- Gestene er ikke kongruente med talen, på en måte som forårsaker en forsinkelse i den sosiale samhandlingen (for eksempel, gestene har ikke sammenheng med budskapet og distraherer).
- Mengde (for eksempel, gestene fremstår som overdrevne) og variasjonen er upassende for konteksten (for eksempel, upassende repeterende gester)
- Fravær av gestikulering forsinker den sosiale samhandlingen (for eksempel, skaper forvirring)
- Ineffektiv gestikulering medfører at lytterne må gjette seg til hva informasjonen er, og skaper derved en forsinkelse i den sosiale samhandlingen

1 = manglende ferdighet i gestikulering forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Gestikuleringen er ikke kongruent med talen (for eksempel, å peker mot et objekt mens man snakker om noe annet forårsaker en uakseptabel forsinkelse i den sosiale samhandlingen)
- Bruker ikke gester
- Gestene er ineffektive (for eksempel, gestene kan ha dårlig flyt på grunn av høy muskeltonus)
- Gestene gjøres for å true andre gruppe-medlemmers sikkerhet, eller uttrykker obscøniteter eller fornærmelser
- Fravær av gestikulering forårsaker sammenbrudd (f.eks., er ikke i stand til å beskrive med ord hvor en gjenstand befinner seg og supplerer ikke den verbale beskrivelsen med en nødvendig gest – og den sosiale partneren forstår ikke)
- Krever at terapeuten griper inn for å kompensere for mangelen på passende gestikulering

Manøvrerer

Beveger kroppen i forhold til andre. Impliserer bevissthet om å koordinere hele kroppens bevegelser med bevegelsene til andre. Inkluderer regulering av avstand mellom seg selv og andre. Impliserer at personen reagerer på tegn fra andre om deres «komfortsoner» mens man står, går, eller danser i løpet av samhandlingen. (**Merk:** Å rette kroppen sin mot eller vekk fra andre og/eller felles aktiviteter skåres under ferdigheten **orienterer seg**; dersom man manøvrerer tett på andre – og dette omfatter fysisk berøring – skåres det også under **fysisk kontakt**).

4 = manøvrerer med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Setter seg ned i en gruppe ved å bevege kroppen med full bevissthet om andres «komfortsoner»
- Regulerer avstand mellom seg selv og andre på en passende måte

3 = usikker ferdighet i å manøvrere, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål ved hvor passende kroppsbevegelsene er
- Står kanskje for nært eller for langt fra andre

2 = ineffektiv ferdighet i manøvrering, noe som virker inn på den pågående samhandlingen

- Setter seg et stykke unna, og skaper en avstand/barriere mellom seg selv og gruppen/personen, slik at samhandling vanskeliggjøres, men flytter seg etter hvert inn i gruppen
- Plasserer seg for nær en annen person eller klenger, noe som innvirker på den sosiale samhandlingen
- Trenger å bruke gåhjelpemiddel, eller rullestol
- Etter å ha satt seg i en gruppe flytter han/hun seg ikke når gruppen flytter seg
- Beveger seg uhensiktsmessig inn i samspillet mellom to andre personer, som forårsaker forsinkelse

1 = mangler ferdighet i manøvrering forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Setter seg atskilt fra gruppen, slik at terapeuten eller den sosiale partneren må gripe inn for å bringe ham/henne tilbake til gruppen
- Plasserer seg selv for nært eller for langt unna en annen person slik at det forårsaker sammenbrudd i den sosiale samhandlingen
- Beveger seg uhensiktsmessig inn i samspillet mellom to andre personer, noe som forårsaker sammenbrudd i den sosiale samhandlingen
- Kan kreve at terapeuten eller den sosiale partneren griper inn

Orienterer seg

Retter kroppen i forhold til andre og/eller felles aktiviteter Inkluderer også bare det å snu hodet. (**Merk:** Bruk av øyne for å kommunisere skåres under ferdigheten **braker øynene.**)

4 = orienterer seg med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Snur seg på en passende måte mot eller vekk fra andre mens man snakker eller mens andre snakker (f.eks. snur seg vekk et øyeblikk for å vise uenighet)
- Veksler på en passende måte mellom å orientere seg mot å snakke direkte til folk og mot en gjenstand/hendelse

3 = usikker ferdighet i å orientere seg, usikker ferdighet i å gestikulere, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål ved om orienteringen er passende
- Viser mulige vansker med endring i orientering

2 = ineffektiv ferdighet i å orientere seg, som virker inn på den pågående samhandlingen

- Har vansker med å snu seg mot eller vekk fra på en passende måte, noe som forårsaker forsinkelse i den sosiale samhandlingen
- Viser nedsatt ferdighet i å endre orientering fra gjenstand/hendelse til person eller fra person til person
- Har vansker med å opprettholde orientering

1 = manglende ferdighet i å orientere seg forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Snur seg ikke mot/vekk fra på en passende måte
- Veksler ikke orientering, noe som fører til sammenbrudd i den sosiale samhandlingen og behov for intervensjon fra terapeut eller den sosiale partneren
- Opprettholder ikke orientering
- Snur seg vekk og vil ikke engasjere seg

Inntar kroppsstilling

Inntar stillinger med kroppen. Viser til bruk av kroppsspråk (unntatt ansiktsuttrykk og gester) for å formidle ikke-verbale budskap. Inkluderer hvordan kroppens deler plasseres i forhold til hverandre og til samhandlingen (f.eks. å krysse armer eller ben, lene seg fremover eller bakover, sitte oppreist eller komfortabelt, holde hodet i hendene). Inkluderer også plassering av kroppen i eller på gjenstander, som å legge bena på bordet, krype opp i en stol, legge hodet på pulten under en forelesning. Omfatter også om kroppsstillinger passer til aktiviteten og konteksten. Viser også til spørsmål om anstendighet, som å innta stillinger som ikke blottlegger intime kroppsdelar. (**Merk:** Ansiktsuttrykk skåres under ferdigheten **uttrykker**; å snu kroppen vekk fra/mot person og/eller aktivitet skåres under ferdigheten **orienterer seg**.)

4 = inntar kroppsstillinger med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Inntar stillinger som passer i konteksten
- Endrer stilling spontant og på en passende måte

3 = usikker ferdighet i å innta kroppsstillinger, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Viser mulig forsinkelse i den pågående sosiale samhandlingen på grunn av kroppsstilling
- Observatøren stiller spørsmål ved om en atferd som kan oppfattes som seksuelt utfordrende

2 = ineffektiv ferdighet i å innta kroppsstillinger, noe som virker inn på den pågående samhandlingen

- Har vansker med å skifte kroppsstilling på en passende måte (f.eks. rigid kroppsstilling)
- Har vansker med å innta kroppsstilling som passer til situasjonen, f.eks. for formell (f.eks. armene alltid i kryss over brystet) ELLER for uformell (f.eks. slapt nedsunket i stolen)
- Viser begrenset evne til å innta anstendige kroppsstillinger

1 = mangel på ferdighet i å innta kroppsstillinger forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Inntar ikke passende kroppsstillinger som støtter opp om den pågående sosiale samhandlingen (f.eks. ser ned i bordet og/eller holder armer i kryss bak hodet)
- Kroppsstillingen passer ikke til situasjonen slik at personen virker avvisende eller unnvikende, noe som forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller krever intervensjon fra terapeuten
- Inntar stillinger som er utrygge, som er distraherende og forårsaker sammenbrudd i den sosiale samhandlingen
- Inntar en kroppsstilling som er seksuelt utfordrende og som kan blottlegge intime kroppsdelar.

Artikulerer

Bruker klar, forståelig tale uten utydigheter, mumling, sutring, eller uvant dialekt/aksent; ikke i stand til å artikulere på grunn av munn og andre forhold som reduserer forståelsen av ord som blir sagt. (**Merk:** Stamming skåres under ferdigheten **fortsetter**; forståelig taleinnhold skåres under ferdigheten **snakker**.)

4 = artikulerer med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Bruker klar og konsis uttale slik at alle ord blir oppfattet

3 = usikker ferdighet i å artikulere, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål ved talens tydelighet

2 = ineffektiv ferdighet i å artikulere, noe som virker inn på den pågående samhandlingen

- Litt utydlig tale eller mumling slik at noen ord ikke forstås ELLER bare forstås ved å høre nøye etter
- Ord er uklare (f.eks. uvant dialekt)

1 = manglende ferdighet i å artikulere forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Sutrer eller snakker utydlig slik at de fleste ordene ikke er forstått
- Bruker omtrentlige ord (dvs. korte lyder som forsøk på/erstatning for hele ordet)
- De fleste ord blir ikke forstått, slik at terapeuten eller den sosiale partneren må gripe inn for å tydeliggjøre ord
- Det er vanskelig å forstå ord og den sosiale partneren gir opp, noe som forårsaker sammenbrudd i den sosiale samhandlingen
- Snakker ikke

Hevder seg

Uttrykker ønsker og avslag, og etterspør på en direkte måte. Viser til det å uttrykke ønsker/behov på en aktiv og spesifikk måte, slik at man gjør det tydelig hva andre må gjøre for å imøtekomme ens ønsker eller behov. Inkluderer det å avslå andres forespørsler på en positiv måte og å forespørre andre. (**Merk:** Formidling av personlig informasjon eller faktainformasjon kan også skåres under ferdigheten **deler.**)

4 = hevder seg med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Bruker aktivt en tydelig, direkte måte å henvende seg til andre på
- Snakker med fullstendig selvsikkerhet
- Avslår forespørsler fra andre på en positiv måte

3 = usikker ferdighet i å hevde seg, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål ved måten man henvender seg til andre
- Snakker muligens med liten selvsikkerhet

2 = ineffektiv ferdighet i å hevde seg, noe som virker inn på den pågående samhandlingen

- Virker som å nøle, være sta, være i veien for andre
- Har vansker med å gjøre en innsats for seg selv
- Snakker med en viss selvsikkerhet men også med en viss tvil
- Henvender seg på en indirekte måte til andre, noe som forårsaker forsinkelse i den sosiale samhandlingen
- Fremmer ønsker uten å være konkret, noe som forårsaker forsinkelse i den sosiale situasjonen

1 = manglende ferdighet i å hevde seg forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Forsøker ikke aktivt å få sine behov møtt (dvs. er passiv) og/eller er underdanig
- Er påtrengende, krenker andres rettigheter (dvs. er aggressiv) og/eller forsøker å dominere, være manipulerende
- Henvender seg på en indirekte måte til andre, noe som er ineffektivt og krever at terapeuten eller den sosiale partneren griper inn
- Fremmer ønsker uten å være konkret, noe som forårsaker uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i den sosiale samhandlingen
- Gir ikke uttrykk for behov, noe som kan kreve at terapeuten eller den sosiale partneren må gripe inn for å kompensere for manglende ferdighet
- Avslår ikke å gjøre aktiviteten, men utfører den ikke

Spør

Etterspør faktainformasjon eller personlig informasjon som er relevant for en felles aktivitet og/eller den sosial samhandlingen. Inkluderer å be om nødvendig informasjon for å fullføre en oppgave (f.eks., hvor en gjenstand befinner seg eller om en annen persons hensikter eller ønsker i forhold til en aktivitet, f.eks.. «vil du gjøre det først?», «hadde du tenkt å bruke hammeren?»). Viser til å spørre om hjelp, tillatelse, råd, synspunkter, forslag og forklaring, eller oppklaring som er relevant for aktiviteten eller samhandlingen. (**Merk:** Å spørre etter informasjon om følelser skåres under ferdigheten **relaterer**; å formidle personlig informasjon eller faktainformasjon skåres under ferdigheten **deler**.)

4 = spør med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Søker informasjon, forslag, forklaring og oppklaring ved å stille relevante spørsmål
- Stiller en passende mengde spørsmål i den aktuelle situasjon (dvs., verken for mange eller for få)

3 = usikker ferdighet i å spørre, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål ved spørsmålenes relevans
- Stiller en upassende mengde spørsmål

2 = ineffektiv ferdighet i å spørre, noe som virker inn på den pågående samhandlingen

- Oppsøker informasjon ved å stille spørsmål som synes irrelevante og dette forstyrrer den pågående sosiale samhandlingen
- Stiller spørsmål som virker unødvendige, gir inntrykk av å ønske bare å prate
- Utsetter eller nøler med å spørre, eller har en omstendelig måte å spørre på

1 = manglende ferdighet i å spørre forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Monopoliserer og forstyrrer samhandlingen ved å stille for mange spørsmål
- Stiller ingen spørsmål selv om muligheten eller behovet skulle tilsi at spørsmål var berettiget
- Kan kreve at terapeuten eller den sosiale partneren griper inn

Engasjerer

Setter i gang samhandling. Inkluderer handlinger ved begynnelsen av og under samhandling.

4 = engasjerer med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Får oppmerksomhet på en passende måte for å begynne samhandling (f.eks. venter på et passende øyeblikk for å avbryte)

3 = usikker ferdighet i å engasjere, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål ved strategiene for å bli engasjert sammen med andre

2 = ineffektiv ferdighet i å engasjere, noe som virker inn på den pågående samhandlingen

- Har vansker med å begynne samhandling
- Forsøker å få oppmerksomhet for å starte samhandling men gjør dette på en upassende måte ELLER med nøling
- Forsøker flere ganger å få oppmerksomhet på en passende måte før det lykkes

1 = manglende ferdighet i å engasjere forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Setter verken i gang eller involverer seg, og krever at terapeuten eller den sosiale partneren griper inn
- Forsøker å få oppmerksomhet på en måte som er upassende i situasjonen (f.eks. ved å skrike) og forårsaker sammenbrudd i den sosiale samhandlingen
- Isolerer seg ELLER er tilbaketrasket
- Engasjerer i begynnelsen for så å bli stille, noe som krever at den sosiale partneren og/eller terapeuten griper inn

Uttrykker

Viser følelser/holdninger som passer til og/eller bidrar til aktiviteten og den sosiale konteksten. Viser til type og variasjon i følelser/holdninger som uttrykkes. Impliserer at personen er i stand til å vise følelser (alvor, humor) som passer til den sosiale konteksten eller som kreves i en aktivitet. Inkluderer ansiktsuttrykk (f.eks. hever øyenbryn, smiler, lager grimaser, rynker pannen, håndflirer). Atferd som kan indikere følelser er stemmeleie og om personen er livlig. Følelser vises også gjennom spesifikk atferd som å smile, gråte, og le. Impliserer også at personen ikke er så emosjonelt overveldet at han/hun er ute av stand til å uttrykke passende følelser.

4 = uttrykker med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Viser variasjon i følelsesuttrykk (dvs. ulike følelsesuttrykk som passer til en spesifikk kontekst)
- Følelsesuttrykket er i overensstemmelse med omstendighetene og konteksten (f.eks. viser passende opprømthet og glede i spill når han/hun vinner, og tilsvarende tristhet, frustrasjon eller skuffelse når han/hun taper)

3 = usikker ferdighet i å uttrykke, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål ved om følelsesuttrykket passer til omstendighetene og konteksten
- Har mulige begrensninger i følelsesuttrykk/holdninger

2 = ineffektiv ferdighet i å uttrykke, noe som virker inn på den pågående samhandlingen

- Viser avflatet (f.eks. lite intensitet i) følelsesuttrykk, men det er fortsatt passende til konteksten
- Har begrenset variasjon i følelsesuttrykk/holdninger
- Har vansker med å uttrykke riktig følelse/holdning
- Følelsesuttrykket passer ikke til det som sies (f.eks. smiler mens man snakker om noe trist/frustrerende)
- Viser brå følelsesuttrykk som ser ut til å komme og forsvinne raskt

1 = manglende ferdighet i å uttrykke forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Følelsesuttrykket er upassende til situasjonen, f.eks. labil (dvs. vaklende, raskt forandret) ELLER avflatet (dvs. ingen følelsesuttrykk) ELLER smilende, fnisende, eller tar til tårer uten foranledning
- Har følelsesutbrudd (f.eks. ler hysterisk eller hulker) som ikke passer til omstendighetene
- Bruker ikke en passende variasjon i følelsesuttrykk
- Trenger at terapeuten eller den sosiale partneren griper inn for enten å kompensere for det manglende følelsesuttrykket/holdningen ELLER for å kontrollere overdrevent, upassende følelsesuttrykk

Modulerer

Benytter volum og tonefall i talen. Impliserer at personen ikke snakker for høyt, lavt, ELLER for monotont eller syngende.

4 = modulerer med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Alt som sies kan lett høres av gruppens medlemmer
- Volum eller tonefall passer til innholdet i det som sies

3 = usikker ferdighet i å modulere, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål ved stemmевolum
- Viser en mulig inkongruent bruk av tonefall

2 = ineffektiv ferdighet i å modulere, noe som virker inn på den pågående samhandlingen

- Volumet er slik at enkelte ord vanskelig kan høres av medlemmene ELLER synes noe for høyt for konteksten
- Tonefallet synes inkongruent til innholdet i det som sies

1 = manglende ferdighet i å modulere forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Hvisker og kan knapt høres og kan kreve at terapeuten eller den sosiale partneren griper inn
- Snakker for høyt ELLER roper, skriker, brøler, kan kreve at terapeuten griper inn
- Snakker monotont eller med syngende stemme
- Bruker ikke uttalte ord for å formidle budskap

Deler

Deler faktainformasjon eller personlig informasjon. Inkluderer å indikere hvor ting befinner seg, informere om situasjonen (f.eks. «pass deg, den suppen er varm», forteller hva som skal skje etterpå, leser opp instruksjoner til en annen person, viser vei, påpeker når den andre har tatt feil eller er i fare). Kan inkludere deling av personlig informasjon som er aktuell for oppgaven, slik som «jeg vet hvordan man gjør dette». Den personlige informasjonen deles for å lette fullføring av oppgaven, i motsetning til å engasjere andre emosjonelt. (**Merk:** Formidling av følelsesmessig informasjon skåres under ferdigheten **relaterer** dersom det skjer for å «skape et bånd», eller under ferdigheten **hevder seg** dersom det skjer for å få et behov imøtekommet.)

4 = deler med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Identifiserer behov og/eller bidrar med informasjon og personlig erfaring på en måte som passer til situasjonen
- Informasjonen krenker ikke andre

3 = usikker ferdighet i å dele, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål om informasjonen personen bidrar med er passende
- Observatøren stiller spørsmål om nøling med å dele faktainformasjon

2 = ineffektiv ferdighet i å dele, noe som innvirker på den pågående samhandlingen

- Nøler med å dele eller deler ikke faktainformasjon, noe som innvirker på den sosiale samhandlingen
- Deler upassende faktainformasjon, noe som innvirker på den sosiale samhandlingen

1 = manglende ferdighet i å dele forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Unngår å dele informasjon når anledningen byr seg (f.eks. velger å hoppe over sin tur)
- Nekter å dele/deler ikke informasjon, noe som krever at terapeuten eller den sosiale partneren griper inn
- Informasjonen som deles kan virke støtende på andre, noe som forårsaker uakseptabel forsinkelse

Snakker

Gjør seg forstått ved å bruke ord, fraser og setninger. Viser til det forståelige språklige innholdet. Viser også til aktivt bruk av språket for å gjøre sine ideer, intensjoner osv. forstått av andre. (**Merk:** Utydelig tale som blir uforståelig av den grunn skåres under ferdigheten **artikulerer**; flyt i interaksjonen skåres under ferdigheten **opprettholder**.)

4 = snakker med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Bruker eksplisitte valg av ord
- Bruker grammatisk korrekte setninger
- Snakker i fullstendige setninger; meningen er klar og lett forståelig

3 = usikker ferdighet i å snakke, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål om ordvalg/grammatikk

2 = ineffektiv ferdighet i å snakke, noe som virker inn på den pågående samhandlingen

- Rekkefølgen av ord kan være forstyrret slik at den ikke alltid følger grammatiske regler, og det kan ofte forekomme repetisjoner av samme ord
- Snakker i hele setninger, men informasjonen er forvirrende for lytteren. Den som hører på kan glette seg til den intenderte meningen eller den omtrentlige meningen.

1 = manglende ferdighet i å snakke forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Upassende ordvalg hvor regle-liknende språk forekommer (dvs. bruk av ord som rimer, men som ikke har forståelig mening for andre enn den som sier dem) ELLER bruk av neologismer (dvs. nylig oppdiktete ord)
- Snakker ikke i setninger og/eller deler av talen er uforståelig, noe som forårsaker uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i den sosiale samhandlingen
- Rekkefølgen av ord er forstyrret og grammatisk ukorrekt; krever at terapeuten/den sosiale partneren griper inn for å oppklare
- Ustrukturerte setninger/fraser – meningen i setninger er fragmenterte slik at kun deler av setningene er forståelige; krever en annen person for å forklare intensjonen

Opprettholder

Snakker passe lenge. Inkluderer det å snakke, slik at samhandlingen/samtalen flyter. Inkluderer også negativ atferd som ikke å gi respons, abrupt væremåte, nøling og avbrytelser hos personen som kartlegges. (**Merk:** Relevant språkbruk og distraherbarhet skåres under ferdigheten **fokuserer.**)

4 = fører samtale med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Har passe tempo i talen uten nøling eller abrupt væremåte
- Snakker passe lenge i forhold til konteksten
- Avslutter samtalen på en passende måte
- Gir verbale signaler som opprettholder samtalen på en passende måte

3 = usikker ferdighet i å føre en samtale, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål om klientens måte å «ta tur» på i løpet av samhandlingen
- Observatøren stiller spørsmål om nøling eller langsomhet
- Holder muligens et upassende tempo i talen
- Avslutninger kan foregå på en upassende måte

2 = ineffektiv ferdighet i å føre en samtale, noe som virker inn på den pågående samhandlingen

- Det forekommer stamming eller nøling som forårsaker forsinkelse i den pågående sosiale samhandlingen
- Hektisk, oppspilt tale som lett kan avbrytes, men som gjenopptas ELLER har lavt tempo i talen
- Sen respons som forårsaker forsinkelse i den sosiale samhandlingen
- Upassende ett-ords-svar som forårsaker forsinkelse i den sosiale samhandlingen
- Forsinket tur-taking og/eller avbryter andre på en upassende måte i løpet av samhandlingen
- Varighet av talen er for lang/for kort for konteksten

1 = manglende ferdighet i å føre en samtale forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Stammer/nøler slik at meningen blir usammenhengende eller forsvinner, og kan påkrevne at terapeuten formidler meningen
- Hektisk, oppspilt tale; må presses av andre til å avslutte
- Upassende ett-ords-svar eller korte svar forårsaker sammenbrudd i den sosiale samhandlingen
- Gir ikke respons til den pågående sosiale samhandlingen og krever at terapeuten eller den sosiale partneren griper inn
- Tillater ikke tur-taking i løpet av den sosiale samhandlingen
- Snakker ikke (dvs. er stum) ELLER snakker uavbrutt
- Gir ikke verbale signaler for å opprettholde samtalen på en passende måte når det er nødvendig

Samarbeider

Samordner handlinger med andre i retning av et felles mål. Innebærer hvordan man bruker sosial atferd i sammenheng med andres for å oppnå et mål, samt vite når man bør komme med sitt bidrag til gruppens pågående samhandling. Impliserer å vite når man bør *bli med i samtalen* og hvordan man skal «gjøre sitt» i samhandlingen. Inkluderer å bruke og dele felles gjenstander, materialer og redskaper. (**Merk:** Koordinering av kroppsbevegelser med andres skåres under ferdigheten **manøvrerer.**)

4 = samarbeider med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Koordinerer seg helt og fullt med andre, følger instruksjon og veiledning, deler materialer og redskaper
- Gjensidig avhengig av andre, diskuterer og arbeider med andre på en måte som bidrar til å fullføre oppgaven
- Hjelper andre på en passende måte

3 = usikker ferdighet i å samarbeide, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål om graden av gjensidig avhengighet er for stor (dvs., for avhengig) eller for liten (dvs., for uavhengig)
- Antydning til ubehjelpsomhet

2 = ineffektiv ferdighet i å samarbeide, noe som virker inn på den pågående samhandlingen

- Har vansker med å vite når det passer å bli med i samtalen og/eller dele materialer og redskaper
- Graden av gjensidig avhengighet fører til forsinkelse i den sosiale samhandlingen (f.eks., overdrevent uavhengig, bidrar ikke nok, ELLER er for avhengig)
- Er for hjelpsom, blander seg inn negativt
- Har vansker med å bruke sosial atferd sammen med andre for å oppnå et mål

1 = manglende ferdighet i å samarbeide forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Bidrar ikke til samtalen og/eller deler ikke materialer og verktøy uten at andre minner om det
- Graden av gjensidig avhengighet resulterer i at arbeidet med oppgaven bryter sammen fordi personen er ekstremt uavhengig, bidrar ikke med noe, eller motstår hardnakket hjelp ELLER er så avhengig at det trengs assistanse til alt
- Krever assistanse, oppmuntring, forsikringer, og/eller veiledning for å bli med
- Er hjelpsom på en så upassende måte at det forårsaker sammenbrudd i den sosiale samhandlingen
- Bruker ikke sosial atferd sammen med andre for å oppnå et mål

Innretter seg

Følger implisitte og eksplisitte sosiale normer Det impliserer bevissthet om og innretting etter generelle sosiale normer, f.eks. unngår krenkende atferd, dårlige manerer, eller åpenbar respektløshet. (**Merk:** 'Turtaking' skåres under ferdigheten **oppretholder.**)

4 = innretter seg med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Viser ikke-krenkende atferd

3 = usikker ferdighet i å innrette seg, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål om hvor sosialt tilpasset atferden er

2 = ineffektiv ferdighet i å innrette seg, noe som virker inn på den pågående samhandlingen

- Viser upassende, forstyrrende, dårlig oppførsel
- Upassende ordbruk (f.eks. banning, baksnakking)

1 = manglende ferdighet i å innrette seg forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Upassende atferd som åpenbart forulemper andre, vekker avsky, og forårsaker uakseptabel forsinkelse i den sosiale samhandlingen
- Kommer med utbrudd og viser ondsinnet atferd (f.eks., viser seg frem på en seksuelt krenkende måte, provoserer andre med å gi dem nedsettende eller foraktelige kallenavn på en fiendtlig måte, vulgær språkbruk)
- Kan kreve at terapeuten eller den sosiale partneren griper inn

Fokuserer

Retter samtale og atferd mot den pågående sosiale samhandlingen og/eller mot aktiviteten. Impliserer at personen er oppmerksom både mot hva som foregår mellom og blant andre og mot den felles aktiviteten. Impliserer fravær av *distraherbarhet* så vel som fravær av atferd som ikke harmonerer med hva som foregår. Omfatter også relevant atferd og tale som bidrar til den sosiale prosessen og til den felles aktiviteten. Dette innebærer å fortsette på et påbegynt tema inntil man har kommet frem til en konklusjon. (**Merk:** Innhold i språk skåres under ferdigheten **snakker**; tempo og flyt i talen skåres under ferdigheten **opprettholder**.)

4 = med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Holder seg til emnet helt til budskapet er ferdig formidlet
- Bruker setninger/fraser som er logiske i den pågående sosiale samhandlingen
- Bruker språk som er relevant i den pågående sosiale samhandlingen
- Gir nødvendig oppmerksomhet til den pågående sosiale samhandlingen

3 = Usikker ferdighet i å fokusere, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål om klienten er distrahert
- Observatøren stiller spørsmål om språket som brukes er relevant for aktiviteten og konteksten
- Observatøren stiller spørsmål om oppmerksomheten mot sosial atferd

2 = ineffektiv ferdighet i å fokusere, noe som virker inn på den pågående samhandlingen

- Hopper fra tema til tema og vender ikke tilbake til den opprinnelige tanken, ELLER gir ikke slipp på ett tema, grubler
- Har vansker med å opprettholde logisk progresjon i setninger om ett tema
- Har vansker med å bruke relevant språk og/eller atferd
- Blir distrahert av irrelevante hendelser, noe som forårsaker forsinkelse, men kommer etter hvert tilbake til poenget/den sosiale samhandlingen

1 = manglende ferdighet i å fokusere forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Holder seg ikke til samme tema ELLER holder fast i samme tema til eksklusjon for alt annet
- Språket mangler relevans for aktiviteten og/eller konteksten (dvs., språket passer ikke til den pågående sosiale samhandlingen)
- Blir distrahert og vender ikke tilbake til poenget/den sosiale samhandlingen uten at den sosiale partneren eller terapeuten griper inn
- Er ikke oppmerksom på den sosiale samhandlingen, dvs. atferden passer med å være fjern

Relaterer

Inntar en væremåte som sikter mot å etablere god kontakt med andre. Viser til sosiale handlinger som viser en bevissthet om andre. Denne atferden bidrar til en følelse av samhörighet mellom de sosiale deltakerne. Inkluderer å signalisere at man har mottatt det sosiale budskapet, å vise interesse, tilby andre hjelp, oppmuntring, komplimenter, å vise at man bryr seg om andre ved å etterspørre følelser, bruker humor, deler egne oppfatninger, ideer eller forslag. Impliserer at man deler personlig/emosjonell informasjon som skaper et bånd. (**Merk:** Å spørre etter faktainformasjon skåres under ferdigheten **spør**; å fortelle noe personlig eller gi faktainformasjon skåres under ferdigheten **deler**; å formidle emosjonell informasjon kan også skåres under ferdigheten **hevder seg** dersom hensikten er å bli møtt på behov; 'turtaking' i løpet av den sosiale samhandlingen skåres under ferdigheten **opprettholder**.)

4 = relaterer med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Relaterer spontant og på en passende måte (f.eks., forteller anekdoter og vitser som passer, gir komplimenter, eller tilbyr konstruktiv kritikk, klager ikke, kommer med oppmuntrende utsagn, og deler passende følelser og emosjoner)

3 = usikker ferdighet i å relatere, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål ved strategiene som brukes for å opprettholde god kontakt

2 = ineffektiv ferdighet i å relatere, noe som virker inn på den samhandlingen

- Upassende deling av emosjonell informasjon, noe som forårsaker forsinkelse i den sosiale samhandlingen
- Kommer med vage komplimenter og virker uinteressert
- Har vansker med å opprettholde kontakt, noe som leder til forsinkelse i den sosiale samhandlingen
- Forteller historier, vitser, eller kommuniserer usmakelig og/eller ler upassende som respons

1 = manglende ferdighet i å relatere forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Oppnår ikke god kontakt og kan kreve at terapeuten griper inn (f.eks., forteller anstøtelige historier, vitser og/eller ler på en avskyelig måte som respons, noe fiendtlig; kritiserer eller klager, uttrykker motstand og/eller viser svakt samhold med andre)
- Kan i utgangspunktet oppnå god kontakt, men er ikke i stand til å opprettholde den
- Gir ikke innspill, forslag, oppmuntring eller komplimenter, eller viser at man bryr seg
- Viser avvisende ELLER tilbaketrasket atferd
- Kan påkrevne at terapeuten eller den sosiale partneren griper inn for å kompensere for den manglende ferdigheten

Respekterer

Tilpasser seg andres reaksjoner og anmodninger. Impliserer at personen er bevisst at han/hun er ineffektiv in sin kommunikasjon og at han/hun må endre seg. Impliserer også at individet endrer sin atferd til å bli mer på linje med de sosiale forventningene til andre, eller til miljøet, basert på tilbakemeldinger. Tilbakemeldinger kan være direkte, som når man mottar en forespørsel fra andre om å endre atferd, eller de kan være *indirekte* og *subtile*, som når noen endrer stilling og er ukomfortable, rynker pannen, eller på annen måte viser at de ikke liker seg/er forvirret, eller viser at det som skjer er ubehagelig. Personen kan tilpasse seg andre reaksjoner og ønsker ved å endre atferd som generelt ikke er støtende, men som i den spesielle situasjonen skaper et problem (f.eks., snakker høyere når noen indikerer at han eller hun ikke kan høre på grunn av dårlig hørsel eller bakgrunnsstøy, eller senker tempoet i talen som respons på et spørrende ansiktsuttrykk hos en annen.)

4 = respekterer med letthet og på en konsistent måte slik at det støtter opp om den pågående samhandlingen

- Tilpasser seg andre personers reaksjoner på en passende måte (f.eks., tilpasser språkbruken med letthet når han/hun blir misforstått av andre, bruker andre ord, reformulerer, eller utdyper når den sosiale partneren ikke synes å forstå)
- Tilpasser seg spontant til andre personers reaksjoner

3 = Usikker ferdighet i å respektere, men den pågående samhandlingen forstyrres ikke

- Observatøren stiller spørsmål om klienten er klar over behovet for å tilpasse seg
- Observatøren stiller spørsmål om tilpasningene er adekvate
- Observatøren stiller spørsmål om tilpasningene skjer raskt nok
- Viser mulig manglende tilpasning av det språklige innholdet etter at den sosiale partneren har blitt forvirret

2 = ineffektiv ferdighet i å respektere, noe som virker inn på den pågående samhandlingen

- Personen er i starten ikke oppmerksom på behovet for å endre, men tilpasser seg
- Har vansker med å foreta adekvate tilpasninger
- Er noe sen med å foreta tilpasninger
- Er sen med å modifisere/klargjøre det språket innholdet når den sosiale partneren har blitt forvirret
- Er sen med å modifisere artikuleringen etter tilbakemelding fra den sosiale partneren

1 = manglende ferdighet i å respektere forårsaker en uakseptabel forsinkelse eller sammenbrudd i samhandlingen

- Er ikke bevisst behovet for å tilpasse seg
- Foretar ikke adekvate tilpasninger
- Kan tilpasse seg, men det skjer for sent og forårsaker uakseptabel forsinkelse i den sosiale samhandlingen
- Kan kreve at terapeuten eller den sosiale partneren griper inn for å kompensere for den manglende ferdigheten

REFERANSELISTE

- Bonsaksen, T., Celo, C., Myraunet, I., Granå, K.E., & Ellingham, B. (2013). Promoting academic-practice partnerships through students' practice placement. *International Journal of Therapy and Rehabilitation, 20*(1), 33-39.
- Bonsaksen, T., Granå, K.E., Celo, C., Ellingham, B., & Myraunet, I. (2013). A practice placement design facilitating occupational therapy students' learning. *Journal of Mental Health Training, Education and Practice, 8*(4), 169-180. doi: 10.1108/JMHTEP-08-2012-0028
- Bonsaksen, T., Myraunet, I., Celo, C., Granå, K.E., & Ellingham, B. (2011). Experiences of occupational therapists and occupational therapy students in using the Assessment of Communication and Interaction Skills in mental health settings in Norway. *British Journal of Occupational Therapy, 74*(7), 332-338. doi: 10.4276/030802211X13099513661117
- Ellingham, B., Clark, E.G., Jespersen, L.F., & Annerløv, L. (2012). *Ergoterapi Virksomhetsbasert Aktivitetsanalyse-system - EVA. Manual for kartlegging og vurdering av ferdigheter i aktivitet utførelse*. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Forsyth, K. (1996). *Measurement properties of the Assessment of Communication and Interaction Skills (ACIS)*. Avhandling for MSc-graden. University of Illinois at Chicago, Chicago, IL.
- Forsyth, K., Lai, J.S., & Kielhofner, G. (1999). The Assessment of Communication and Interaction Skills (ACIS): Measurement Properties. *British Journal of Occupational Therapy, 62*(2), 69-74.
- Forsyth, K., Salamy, M., Simon, S., & Kielhofner, G. (1998). *A User's Guide to the Assessment of Communication and Interaction Skills (ACIS). Version 4*. Chicago, USA: University of Illinois.
- Haglund, L., & Thorell, L.H. (2004). Clinical perspective on the Swedish version of the Assessment of Communication and Interaction Skills: Stability of assessments. *Scandinavian Journal of Caring Sciences, 18*(4), 417-423.
- Hsu, W.L., Pan, A.W., & Chen, T.J. (2008). A psychometric study of the Chinese version of the Assessment of Communication and Interaction Skills. *Occupational Therapy in Health Care, 22*(2-3), 177-185. doi: 10.1080/07380570801991818
- Jespersen, L.F., Clark, E.G., & Ellingham, B. (2014). Klinisk bruk av ferdighetsanalyse fra EVA-systemet i observasjon og dokumentasjon av aktivitet utførelse. *Ergoterapeuten, 57*(4), 60-69.
- Kielhofner, G. (1995). *A model of human occupation. Theory and application* (2. ed.). Baltimore, MD: Williams & Wilkins.
- Kielhofner, G. (2008). *A Model of Human Occupation. Theory and application* (4. ed.). Baltimore, MD: Lippincott Williams & Wilkins.
- Kjellberg, A., Haglund, L., Forsyth, K., & Kielhofner, G. (2003). The measurement properties of the Swedish version of the assessment of communication and interaction skills. *Scandinavian Journal of Caring Sciences, 17*(3), 271-277.
- Knowles, E.S. (1982). From individuals to group members: A dialectic for the social sciences. In W. Ickes & E.S. Knowles (Eds.), *Personality, roles and social behavior*. New York: Springer-Verlag.

- Linacre, J.M. (1988). *FACETS computer program for many-faceted Rasch measurement*. Chicago, IL.: MESA.
- Lunz, M.E., & Stahl, J.A. (1993). The effect of rater severity on person ability measures: A Rasch model analysis. *American Journal of Occupational Therapy*, 47(4), 311-317.
- Mancuso, J.C., & Sarbin, T.R. (1983). The self-narrative in the enactment of roles. In T.R. Sarbin & K.E. Scheibe (Eds.), *Studies in Social identity*. New York: Praeger.
- Merbitz, C., Morris, J., & Grip, J.C. (1989). Ordinal scales and foundations of misinference. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 70(4), 308-312.
- Miller, D.R. (1983). Self, symptom and social control. In T. R. Sarbin & K. E. Scheibe (Eds.), *Studies in social identity*. New York: Praeger.
- Myraunet, I., Celo, C., Ellingham, B., Granå, K.E., & Bonsaksen, T. (2014). Hva skjer mellom oss? Vurdering av kommunikasjons- og interaksjonsferdigheter hos mennesker med psykiske lidelser. *Ergoterapeuten*, 57(4), 46-52.
- Nelson, D. (1988). Occupation: Form and performance. *American Journal of Occupational Therapy*, 42(10), 633-641.
- Salamy, M. (1993). *Construct validity of the assessment of communication and interaction skills*. (MSc.), University of Illinois at Chicago, Chicago, IL.
- Short-DeGraff, M., & Fisher, A.G. (1993). A proposal for diverse research methods and a common research language. *American Journal of Occupational Therapy*, 47(4), 295-297. doi: 10.5014/ajot.47.4.295
- Simon, S. (1989). *The development of an assessment for communication and interaction skills*. (MSc.), University of Illinois at Chicago, Chicago, IL.
- Wright, B.D., & Linacre, J.M. (1989). Observations are always ordinal; measures, however, must be interval. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 70(12), 857-860.
- Wright, B.D., & Masters, G.N. (1982). *Rating scale analysis: Rasch measurement*. Chicago: MESA Press.
- Wright, B.D., & Stone, M.H. (1979). *Best test design*. Chicago: MESA Press.

VEDLEGG: ACIS SKÅRINGSSKJEMA

ACIS SKÅRINGSSKJEMA

Klient:			Observatør:			
Observasjonssituasjon:						
Alder:		Kjønn:		Diagnose:		
Tilpasninger:			Er på institusjon:		Er hjemmeboende:	
Etnisitet:	Norsk	Afrikansk	Nord-amerikansk	Asiatisk	Annen europeisk (Ikke norsk)	Annen
Kompetent (4)	Kompetent utføring som støtter opp om kommunikasjon og interaksjon og gir gode resultater med tanke på samspill eller for gruppen. Observatøren oppdager ingen tegn til sviktende kompetanse.					
Usikker (3)	Usikker utføring som risikerer dårlig kommunikasjon og interaksjon og gir usikre resultater med tanke på samspill eller for gruppen. Observatøren stiller spørsmål om muligheten av sviktende kompetanse.					
Ineffektiv (2)	Ineffektiv utføring som forstyrrer kommunikasjon og interaksjon og gir uønskede resultater med tanke på samspill eller for gruppen. Observatøren oppdager en mild til moderat svikt i kompetanse.					
Manglende (1)	Svikt i kompetanse i utføring som vanskeliggjør kommunikasjon og interaksjon og som gir uakseptable resultater i samspill eller for gruppen. Observatøren oppdager en alvorlig svikt (risiko for skade, fare, provokasjon eller sammenbrudd i de interpersonlige grupperelasjonene).					
Bruk av kroppen			Kommentarer:			
Fysisk kontakt	4	3	2	1		
Bruker øynene	4	3	2	1		
Gestikulerer	4	3	2	1		
Manøvrerer	4	3	2	1		
Orienterer seg	4	3	2	1		
Inntar kroppsstilling	4	3	2	1		
Kommentarer:						

ACIS SKÅRINGSSKJEMA

Klient:				Observatør:			
Observasjonssituasjon:							
Alder:		Kjønn:		Diagnose:			
Tilpasninger:				Er på institusjon:		Er hjemmeboende:	
Etnisitet:	Norsk	Afrikansk	Nord-amerikansk	Asiatisk	Annen europeisk (Ikke norsk)	Annen	
Kompetent (4)	Kompetent utføring som støtter opp om kommunikasjon og interaksjon og gir gode resultater med tanke på samspill eller for gruppen. Observatøren oppdager ingen tegn til sviktende kompetanse.						
Usikker (3)	Usikker utføring som risikerer dårlig kommunikasjon og interaksjon og gir usikre resultater med tanke på samspill eller for gruppen. Observatøren stiller spørsmål om muligheten av sviktende kompetanse.						
Ineffektiv (2)	Ineffektiv utføring som forstyrrer kommunikasjon og interaksjon og gir uønskede resultater med tanke på samspill eller for gruppen. Observatøren oppdager en mild til moderat svikt i kompetanse.						
Manglende (1)	Svikt i kompetanse i utføring som vanskeliggjør kommunikasjon og interaksjon og som gir uakseptable resultater i samspill eller for gruppen. Observatøren oppdager en alvorlig svikt (risiko for skade, fare, provokasjon eller sammenbrudd i de interpersonlige grupperelasjonene).						
Informasjonsutveksling				Kommentarer:			
Artikulerer	4	3	2	1			
Hevder seg	4	3	2	1			
Spør	4	3	2	1			
Engasjerer	4	3	2	1			
Uttrykker	4	3	2	1			
Modulerer	4	3	2	1			
Deler	4	3	2	1			
Snakker	4	3	2	1			
Opprettholder	4	3	2	1			
Kommentarer:							

ACIS SKÅRINGSSKJEMA

Klient:			Observatør:			
Observasjonssituasjon:						
Alder:		Kjønn:		Diagnose:		
Tilpasninger:			Er på institusjon:		Er hjemmeboende:	
Etnisitet:	Norsk	Afrikansk	Nord-amerikansk	Asiatisk	Annen europeisk (Ikke norsk)	Annen
Kompetent (4)	Kompetent utføring som støtter opp om kommunikasjon og interaksjon og gir gode resultater med tanke på samspill eller for gruppen. Observatøren oppdager ingen tegn til sviktende kompetanse.					
Usikker (3)	Usikker utføring som risikerer dårlig kommunikasjon og interaksjon og gir usikre resultater med tanke på samspill eller for gruppen. Observatøren stiller spørsmål om muligheten av sviktende kompetanse.					
Ineffektiv (2)	Ineffektiv utføring som forstyrrer kommunikasjon og interaksjon og gir uønskede resultater med tanke på samspill eller for gruppen. Observatøren oppdager en mild til moderat svikt i kompetanse.					
Manglende (1)	Svikt i kompetanse i utføring som vanskeliggjør kommunikasjon og interaksjon og som gir uakseptable resultater i samspill eller for gruppen. Observatøren oppdager en alvorlig svikt (risiko for skade, fare, provokasjon eller sammenbrudd i de interpersonlige grupperelasjonene).					
Relasjoner			Kommentarer:			
Samarbeider	4	3	2	1		
Innretter seg	4	3	2	1		
Fokuserer	4	3	2	1		
Relaterer	4	3	2	1		
Respekterer	4	3	2	1		
Kommentarer:						

ACIS SKÅRINGSSKJEMA

Klient:				Observatør:			
Observasjonssituasjon:							
Alder:		Kjønn:		Diagnose:			
Tilpasninger:				Er på institusjon:		Er hjemmeboende:	
Etnisitet:		Norsk	Afrikansk	Nord-amerikansk	Asiatisk	Annen europeisk (Ikke norsk)	Annen
Kompetent (4)		Kompetent utføring som støtter opp om kommunikasjon og interaksjon og gir gode resultater med tanke på samspill eller for gruppen. Observatøren oppdager ingen tegn til sviktende kompetanse.					
Usikker (3)		Usikker utføring som risikerer dårlig kommunikasjon og interaksjon og gir usikre resultater med tanke på samspill eller for gruppen. Observatøren stiller spørsmål om muligheten av sviktende kompetanse.					
Ineffektiv (2)		Ineffektiv utføring som forstyrrer kommunikasjon og interaksjon og gir uønskede resultater med tanke på samspill eller for gruppen. Observatøren oppdager en mild til moderat svikt i kompetanse.					
Manglende (1)		Svikt i kompetanse i utføring som vanskeliggjør kommunikasjon og interaksjon og som gir uakseptable resultater i samspill eller for gruppen. Observatøren oppdager en alvorlig svikt (risiko for skade, fare, provokasjon eller sammenbrudd i de interpersonlige grupperelasjonene).					
Bruk av kroppen				Kommentarer:			
Fysisk kontakt	4	3	2	1			
Bruker øynene	4	3	2	1			
Gestikulerer	4	3	2	1			
Manøvrerer	4	3	2	1			
Orienterer seg	4	3	2	1			
Inntar kroppsstilling	4	3	2	1			
Informasjonsutveksling				Kommentarer:			
Artikulerer	4	3	2	1			
Hevder seg	4	3	2	1			
Spør	4	3	2	1			
Engasjerer	4	3	2	1			
Uttrykker	4	3	2	1			
Modulerer	4	3	2	1			
Deler	4	3	2	1			
Snakker	4	3	2	1			
Opprettholder	4	3	2	1			
Relasjoner				Kommentarer:			
Samarbeider	4	3	2	1			
Innretter seg	4	3	2	1			
Fokuserer	4	3	2	1			
Relaterer	4	3	2	1			
Respekterer	4	3	2	1			
Kommentarer:							